

L'udovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
18/2014
10. máj 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KEĎ JE KARIKATURISTA
AKOBY KALIKA – TURISTA
Strana 4.

DEVÍN JE NÁŠ SYMBOL
NÁRODNEJ HRDOSTI!
Strana 5.

SLOVENSKO JE SÚČASŤOU
EURÓPSKÝCH ŠTRUKTÚR
Strana 6.

NA ZAKARPATSKEJ UKRAJINE
SLOVÁCI VSTALI Z POPOLA
Strana 8.

KAPOLKA PREŽIL ŽIVOT
S NEBESAMI NA DOSAH
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Sviatky, ako sú Veľká noc a májové štátne oslavy, naplňujú naše dni mnohými stretnutiami. Zrazu si uvedomujeme, že spoločnosť sa rozdeľuje stále väčšími. Objavujú sa veci, na ktoré sme neboli pripravení. Zaskočili nás len preto, že pod tlakom problémov dňa sme tisnutí k podenkovosti. Ba priamo k zemi. Všetky sviatky, ku ktorým sa väčšina hlási, nás učia o pravom opaku, hovoria nám o prináležitosti k trvalým hodnotám. Napriek tomu vidíme v politike otvorenú otázku o tom základnom, čo civilizované pomery tvorí – otvorenú otázku o spolunažívaní. V politike sa to nazýva kohabitácia, spôsob, ako rozliční, rôzni či protichodní predstavitelia navzájom vedno vychádzajú, aby to nebolo na škodu ľuďom.

Križová cesta, putovanie po zastaveniach Ježiša Krista, nám ukázala, ako cirkev nalieha na to, aby sa uľahčila situácia chudobných, nezamestnaných, ako je dôležité dať ľuďom prácu a ako brojiť proti úžere a moci peňazí a aj proti tým, ktorí slúžia výlučne im a zisku. Cirkev hovorila jazykom, ktorým hovorila v májové dni iní.

Dnes nejde len o spolunažívanie, ale aj o to, aby sme našli vždy veci, na ktorých sa zhodneme. Teda nie všeobecnú zrodu, ale to, v čom sa dá postupovať spoločne. Preto napríklad patriarcha Kyryl vyzýval v znovupostavenom Chráme Krista spasiteľa veriaciach i neveriacich, postiacich sa i nepostiacich sa za prítomnosti ruského prezidenta, predsedu vlády, ktorých hlasy sa vliali do volania mnohotisícovej masy, volania nádeje: Naozaj vstal z mŕtvych! Vždy ide o to, na čom sa zhodneme a či dáme prednosť tomu alebo tomu, na čom sa nezhodneme. Prečo o tom písať? Lebo dnes na Slovensku ide o to, ako veci nazývame, akým jazykom hovoríme, či slovenčinu osedláva jazyk konfrontácie, konfliktu, nepriateľstva a agresie alebo jazyk pravdy. Na to má každý píšuci či hovoriaci vplyv a má aj osobnú zodpovednosť.

Dušan D. KERNÝ

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

Devín je historickým spojníkom slovenských národných dejateľov Odkaz sv. Metoda, Antona Bernoláka, Ľudovíta Štúra

Text a foto: Alexander GOCZ

V sobotu 3. mája vital staroslávny Devín hostí už 3. ročníka Národnej slávnosti na Devíne 2014 daždivým a veterným počasím. Aj napriek tomu zastavovali pred Kostolom sv. Kríža autobusy z celého Slovenska. Ako odznelo na slávnostnej bohoslužbe z úst vладыку Milana Lacha, pomocného biskupa prešovskej archieparchie, ľudia si začínajú v dnešných zložitých časoch uvedomovať, že cesta k vnútornému mieru vedie cez odkaz Ježiša Krista, ktorý nám sprostredkovali sv. Cyrila a Metoda.

M. Tkáč na bohoslužbe s Vladoikom Milanom Lachom, pomocným biskupom prešovskej archieparchie

Už po tretíkrát sa z iniciatívy Maticy slovenskej konala v Devíne Národná slávnosť. Tento rok v znamení 200. výročia narodenia Ľudovíta Štúra. Je to symbolické gesto, keďže spomienke na tohto kľúčového národného dejateľa je venovaný celý budúci rok 2015. Na slávnosti sa zišli vlastenci a národovci z celého Slovenska. Žiaľ, počasie prinútilo organizátorov presunúť program do devínskeho Domu kultúry. Ten doslova praskal vo švíkoch a účast-

nikov púte akoby táto zmena ešte viac zblížila. Atmosféra najmä populárnejšieho kultúrneho programu bola výborná.

■ PÚTNICI MAJÚ CIEĽ

Úvod Národnej slávnosti na Devíne sa niesol v znamení svätých Cyrila a Metoda. Konkrétne akatistom – teda oslavno-ďakovnou bohoslužbou podľa gréckokatolíckej viery, ktorú v devínskom Kostole sv. Kríža slúžil vладыka Milan Lach. Na-

sledovala Archierejská svätá liturgia sv. Jána Zlatoustého. Liturgické spevy gréckokatolíckej bohoslužby, povznášajúca atmosféra a množstvo pútnikov, ktorí prišli až z východného Slovenska. Pomocný biskup Milan Lach to vo svojej kázni spomenul slovami: „Pútnik na rozdiel od tuláka je ten, kto putuje a hľadá. Hľadá pravdu a vieru a potom sa vracia domov, aby tú pravdu, vieru a lásku šíril medzi svojimi blízkymi. Buďme aj my Slováci takými

pútnikmi najmä v dnešných nepriajných časoch, keď neďaleko nás hrozí, že brat na brata zdvihne zbraň.“ Na jeho slová nadviazal aj správca farnosti Mons. ThLic. Marián Gaven-da, ktorý vyjadril presvedčenie, že spojenie viery a odkazu predkov je cestou k mravnej obrode.

■ RODÍ SA TRADÍCIA

Po slávnostnej bohoslužbe vystúpil s krátkym príhovorom predseda Maticy slovenskej Marián Tkáč. Zdôraznil rodiacu sa tradíciu stretnutí na Devíne a okrem iného povedal: „Uviedli sme už tretíkrát do praxe stretnutie na Devíne z troch dôvodov. Prvým dôvodom je ten, že šiesteho apríla, teda v mesiaci apríl, zomrel svätý Metod. Druhým dôvodom je to, že na tejto fare rok predtým, ako vydal svoju Gramatiku, žil Anton Bernolák. No a tretím dôvodom je fakt, že štúrovci pod vedením Ľudovíta Štúra pravidelne od roku 1836 v apríli vystupovali na hrad Devín. Je to úžasná vec, že traja muži – svätý Metod, Bernolák a Ľudovít Štúr –, ktorí sa zaslúžili o našu slovenčinu, sú zviazaní s týmto miestom a my sme povinní v zdávať im úctu. Sme však povinní aj modliť sa za mier a šíriť dobro, šíriť slovenské tradície doma aj vo svete práve takýmto stretávaním. Veď napokon vyzval nás na to aj svätý Ján Pavol II. Matica slovenská každý rok zasväcuje udalostiam a osobnostiam zviazaným s našim národným životom.“

(Dokončenie na strane 2)

3 OTÁZKY PRE:

historika Pavla MIČIANIKA o ťažení Slovenskej armády proti ZSSR

Za pôsobenie na Kryme sa nemusíme hanbiť

• Keď sa teraz hovorí o Kryme, vy ako vedec si zaiste spomeniete aj na Slovenskú armádu...

Slovenská armáda bola na Kryme od prvej polovice marca 1943 do polovice apríla 1944. Po ústupe z Kaukazu na Krym stiahli Rýchlu divíziu a reorganizovali ju tu – jej väčšiu časť nasadili v Nogajskej stepi ako poslednú nemeckú zálohu. Táto časť divízie bola takmer rozbitá. Na Kryme však zostalo bezmála dvetisícpäťsto mužov až do ich evakuácie rumunským loďstvom vo februári – apríli 1944. Vďaka tomu unikli osudu väčšiny nemeckých a rumunských vojsk, ktoré Červená armáda zničila alebo zajala.

• Je pôsobenie slovenských vo-

jakov či partizánov na Kryme zmapované?

Áno, pôsobenie slovenských vojakov na Kryme som podrobne opísal v poslednej kapitole III. knihy a v prvých štyroch kapitolách IV. knihy mojej štvordielnej série monografií o ťažení Slovenskej armády na východnom fronte.

• Ako dnes hľadáme na toto obdobie?

Slovenskí vojaci väčšinu času stráveného na Kryme nebojovali. Mnohí veteráni na to obdobie spomínali ako na príjemnú rekreáciu pri mori, väčšina z nich ho nikdy predtým nevidela. Vzťahy s miestnym obyvateľstvom boli mimoriadne dobré, jazyková bariéra takmer

neexistovala. Starší občania si spočiatku mysleli, že Slovenská armáda je vojskom ruských emigrantov, myšlienka ich slovenská štátna zástava, takú trikolóru do roku 1917 používalo cárské Rusko. Slovenskí vojaci miestnym všemožne pomáhali. Miestni obyvatelia si ich obľúbili, vedeli, že Slováci im pomôžu, ale aj ochránia pred Nemcami a ich prisluhovačmi – zväčša z radov krymských Tatárov, neraz krutejších ako Nemci. Slovenská armáda na Kryme zanechala pozitívnu stopu, ani dnes sa za účinkovanie slovenských vojakov na Kryme v rokoch 1943 – 1944 nemusíme hanbiť, aj keď tam pôsobili ako okupačná sila.

Zhovárať sa Dušan D. KERNÝ

Foto: archív

V SNN 19/2014
SI PREČITATE

- Pripomínáme si 125. výročie narodenia spoluautora Trianonskej dohody
- Politici a politické strany – služba verejnosti a podnikanie na Slovensku
- Poslanec Európskeho parlamentu Jaroslav Paška exkluzívne pre SNN

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Devín je historickým spojovníkom slovenských národných dejateľov

Odkaz sv. Metoda, Antona Bernoláka aj Ľudovíta Štúra

Text a foto: Alexander GOCZ

(Pokračovanie z 1. strany) – Po Mariánovi Tkáčovi vystúpili v Kostole sv. Kríža aj podpredseda Bratislavského samosprávneho kraja Martin Berta a predseda občianskeho združenia Dedičstvo otcov Gabriel Smatana. Obaja vo svojich príhovoroch zdôraznili význam cyrilo-metodskej tradície pre Slovensko, ako aj dôležitosť podobných akcií, akou je Národná slávnosť na Devíne.

FOLKLÓR INŠPIRÁCIU

Nasledovalo kladenie venkov k pamätníku svätých Cyrila a Metoda pred devínskym Kostolom sv. Kríža, na ktorom sa zúčastnil aj podpredseda Národnej rady SR Ján Figel. Vence položili predseda MS Marián Tkáč a podpredseda Bratislavského samosprávneho kraja Martin Berta. Po pietnom akte sa účastníci slávnosti presunuli do Domu

Trubači odtrúbili na Devíne začiatok Národnej púte.

kultúry. Tam návštevníkov čakali ukážky umeleckých ľudových remesiel, dobroty od aktívnych členiek Domu Matice slovenskej z Budmeríc či tvorivé diel-

ne Hlaholskej akadémie, ktoré pripravil Dom Matice slovenskej v Bratislave. V sále Domu kultúry hneď nato sa začali vystúpenia folklórnych skupín a prítomných

potešili a iste aj inšpirovali súbory Bystričan, Javorník, Terčovská muzika J. Duračku či folklórna skupina Deva. Najmä Terčovská muzika, ktorá je od minulého roku zapísaná do reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO, doslova zdvíhala plnú sálu zo stoličiek. Na záver programu vystúpila aj Folklórna skupina Kýčera z Čierneho Balogu, ktorá sa tiež nenechala zatieniť ostatnými folklóristami.

DÔLEŽITÁ JEDNOTA

Pre zlé počasie sa nekonalo slávnostné zhromaždenie v areáli Devínskeho hradu, slávnostné predslovy odzneli v priestoroch Domu kultúry. Vystúpili predseda MS aj europoslanec Boris Zala. Rečníci zdôraznili význam Národných slávností, a najmä dôležitosť odkazu Ľudovíta Štúra, ktorého 200. výročie narodenia sa stalo ústredným

motívom celého kultúrneho popoludnia. Medzi prítomnými sa objavil aj župan Banskobystrického samosprávneho kraja Marián Kotleba. Starostka Devína Ľubica Kolková vo svojom príhovore povedala, že nemôže privítať ľudí, ktorí šíria nenávisť, neznášanlivosť a zlobu, a doplnila, že ak M. Kotlebu pozvú aj na budúci rok, mestská časť neposkytne na oslavy svoje priestory. Zdá sa, že mediálny tlak na riadne zvoleného predstaviteľa samosprávneho kraja vyvoláva často neadekvátne reakcie, ktoré sa snažil na správnu mieru uviesť predseda MS Marián Tkáč. Ten po slovách starostky apeloval, aby Slováci boli konečne dobrými ľuďmi, akými vždy boli. „Nikto nemôže za to, ako sa narodil, ale každý môže za to, ako sa správa. Byť slovenským vlastencom znamená mať rád Slovensko so všetkým, čo Slovensko má, ale aj čo nemá,“ povedala.

Provokatívne tričká: Maďari za Dunaj, Slovensko bez parazitov

Maďarskí nacionalisti za Malinová

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Maroš BANČEJ

Podporu Hedvige Malinovej Žákovej prišlo 30. apríla pred ministerstvo spravodlivosti vyjadriť približne tristo ľudí. Zhromaždenie s názvom: Dnes Hedviga, zajtra ty? sa začalo na Župnom námestí, keď len pár metrov od malej tribúny prebiehala v kostole kapucínov každodenná svätá omša. Na tribúnu sa postavilo viacero ľudí, ktorí mali spoločné to, že chceli podporiť Hedvigu Malinová.

Organizátori pred začiatkom akcie rozdávali biele tričká s nápisom: Maďari za Dunaj, SK bez parazitov. Co to malo mať spoločné s kauzou Malinová, nie je celkom jasné. Ako prvý sa zhromaždeným aj okoloidúcim zvedavcom prihovril organizátor podujatia z Okružleho stola Maďarov na Slovensku Géza Tokár. Ako povedal, zhromaždenie je okrem iného vyjadrením nespokojnosti s katastrofálnym stavom slovenskej justície. Potom rečnili zopár ďalších ľudí, ktorí hovorili zväčša po maďarsky a len ťažko prekladali obsah svojich slov do slovenčiny.

DIVADLO NA ULICI

Asi po hodine a pol sa účast-

níci presunuli cez centrum hlavného mesta na Hviezdoslavovo námestie. Tam boli pre akciu bezpečnostné zátarasy, keďže práve v tom čase bola v historickej bu-

AKTUÁLNE

dove Slovenského národného divadla slávnosť pri príležitosti 10. výročia vstupu Slovenska do Európskej únie za účasti najvyšších predstaviteľov EÚ, SR a diplomatov z celého sveta. Vyvrcholením demonštrácie bolo pouličné predstavenie, ktoré malo symbolizovať zabitie slovenskej justície. V dave bolo vidieť množstvo transparentov, prevažne však v maďarskom jazyku. Tabule, ktoré dostali aktivisti, boli prichysta-

né už pred začatím akcie, takže ich pripravili organizátori a nie účastníci. Na tých slovenských boli nápisy: Maďarskí študenti z Nitry na teba nezabudli či Spravodlivosť pre všetkých.

DUBOVCOVÁ POKRAČUJE

Odkaz pre dav a pre organizátorov poslala aj verejná ochrankyňa práv Jana Dubovcová, ktorá okrem iného pripomenula, aby sa z prípadu Malinovej všetci poučili. Na záver zhromaždenia na Župnom námestí pred presunom na Hviezdoslavovo námestie prečítala istá žena list od H. Malinovej, ktorá sa na akcii osobne nezúčastnila. „Zo všetkých útrap, ktoré som za tie roky zažila, moment útoku

Na mítingu sa ukázal aj nacionalista M. Duray.

bol pre mňa najmenej bolestivý. Silu na ďalšie riešenie prípadu získam iba vedomím, že nie som sama,“ stálo v liste.

H. Malinová sa v novembri 2007 obrátila na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu. Neskôr sa však dohodla s vládou Ivetty Radičovej a štát sa jej ospravedlnil. Prokurátor generálnej prokuratúry ju však 2.

apríla 2014 obžaloval z krivej výpovede a kriveho svedectva. Žalobou sa zaoberá okresný súd v Nitre. Hedviga Malinová Žáková sa medzitým presťahovala do Maďarska a prijala maďarské občianstvo.

O odpovedi slovenských vlastencov k tejto demonštrácii sa dočítate na strane 4 v rubrike SEBAOBRAŇA.

VŠIMLI SME SI

Zrejme asi nikdy – reálne potreby ľudí sú im čoraz vzdialenejšie. Pravicová časť politického spektra, presnejšie časť tejto časti, ide dolu vodou už roky. Z bývalých lídrov sú dnes v reči vyjadrovacieho mainstreamu loosri.

Kedy politici konečne pochopia

Preložme tú vetu do slovenského jazyka – veď ešte našťastie nie sme povinní všetci prežúvať v ústach zemiak a vyjadrovať sa módnou brooklynskou angličtinou: väčšina voličov si myslí, že teoretickí aparátничkí politici sú nám na dve veci... Veď viete, ako to po slovensky pokračuje. Naopak, volebné prieskumy ukazujú čosi iné a ak to tí zosúvajúci sa do zabudnutia nepochopia, nech padnú až na samé dno politického prepahliska. Nič iné si nezaslúžia a už vôbec nie štedrú štátnu dotáciu na stranícku (ne)činnosť zo zadliženého rozpočtu. Komu teda podľa agentúry Median (TASR zverejnila výsledky najnovšieho prieskumu) volebné preferencie stúpajú alebo aspoň neklesajú? Všetkým tým, ktorí aspoň trochu predstierajú, že im ide o ľudí, o občanov, o naše problémy. Pretože občan, zúfalý z nevykonalnosti práva, z nemožnosti zamestnať sa a uživiť svojich najbližších, znechutený minimálnou mzdou, ktorú dostáva aj s niekoľkomesačným meškaním, či nedostáva nič, ak je živnostník a nikto mu jeho faktúry neprepláca, ten sa – po našom – pramálo zaujíma o osobný súboj pani političky s nejakým sudcom, ktorý jej zrejme nie je sympatický. Tak isto už nás prestali zaujímať ambície politikov, ktorých mozog zamrzol historicky pár dní pred Trianonom a odvtedy sa nedokázal sprevádzkovať a prispôbiť pomerom v modernej Európe. Nezaujímajú nás vnútrostranícke mocenské boje, intrigy, ani politické piruety okolo toho, kto je vraj politickým „lidrom“ slepých a hluchých. Zaujímajú nás práca, právo, šanca zamestnať sa, možnosť pravidelného príjmu a dôchodok, z ktorého sa dá prežiť. Kto sa týmito témami zaoberá, hoci aj menej intenzívne, či poctivo, má ešte u voliča akú-takú šancu. A iní radšej nech sa venujú poľovníctvu, rybnárstvu alebo nech sa poberú na predčasný politický dôchodok. Mimochodom, k parlamentným voľbám sa chystá iba jedna tretina oprávnených voličov...

Ivan BROŽÍK

Dôchodok ako poker s piatimi žolíkmi je nefér

Ktovie, či má tento systém ešte zmysel

V druhom penzijnom pilieri sa nevyznajú už ani predkladatelia jeho neustálych zmien. Tretí – spori-vý pilier sa stratil zmysel, lebo efektívnejšie sporiť sa dá na veľa iných spôsobov. Nuž, a penzia ako taká? Nečakajte na nič a šetrite si! Kto sa asi bude mať ako dôchodca najlepšie? Zrejme tí, ktorí ani len prstom nepohli, aby si na nejakú penziu zarobili.

Tretí pilier sa ich netýka už z podstaty, lebo veď šetriť netreba, na alkohol, cigarety, zlatú reťaz a mobil či satelit sa nájde vždy. O druhom pilieri ani netreba debatovať, veď načo myslieť na vlastnú budúcnosť, keď sa o nás stará štát a tí, čo platia odvody. Nuž, a menej ako životné minimum aj tak dostať nemožno. Po odchode do dôchodku. Tak sa na to pozrite. Životné minimum je v súčasnosti vo výške 198,09 eura. Dostane ho každý bez toho, že by v živote krížom slamku preložil. Živnostník, ktorý celý život pracuje, štát nestojí ani cent a mesačne odvádza minimálne odvody do sociálnej a zdravotnej poisťovne – aktuálne tiež v podobnej

sume ako životné minimum – dostane na „odchodnú“ do dôchodku okolo 223 eur. A to ešte veľmi pravdepodobne okrem odvodov platil občas aj dane – ak sa mu darilo „kapitalisticky“ neprimerane prekročiť povolený

ČO INÍ NEPÍŠU

ročný nezdaňovaný príjem. Takže pri súčasných výkupných cenách stačí namiesto celožitovnej živnostníckej lopoty mesačne zaniest do zberne asi 5 – 6 kilogramov medi a je tu rovnosť občanov pred zákonom ako vyšitá. Aspoň vo výške mesačnej penzie. A to si ten živnostník rovno môže platiť aj druhý pilier, ak sa nezožije najmenej osemdesiatich sied-

mich rokov, nedostane nič. Lepšie je to fakt prepíť. Alebo prefačiť...

No, vlastne, nespravodlivosť. Celý penzijný systém je nastavený tak, že čím menšie príjmy, prípadne žiadne, počas etapy aktívneho veku života, tým lepšia penzia. A naopak, čím vyššie príjmy, tým je zas dôchodok nižší. Ale to sa týka tých, ktorí počas života zarobili neuveriteľných nad tisíc eur mesačne. A všetci, ktorí zarabali medzi štyristo až tisíc eur, vlastne len doplácajú v porovnaní s inými skupinami obyvateľstva na to, že vôbec pracovali.

Bežný občan sa usiluje celý život prežiť v súlade so zákonom. Ak ho nedostatok pracovných príležitostí inšpiroval na to, aby sa začal ako živnostník alebo malý podnikateľ živiť sám, a nie poberať dávky zo sociálnej záchrannnej siete, potom by nemal vynechať jednu šancu, ako si privyrobiť na zaslúžený odpočinok. Pod daňovou optimalizáciou však treba rozumieť minimalizáciu dane v súlade so zákonom. A niečo na penziu si ušetriť v banke...

Ján ČERNÝ

Scenár ukrajinskej krízy

Roman MICHELKO

Prvotnou príčinou krízy na Ukrajine bolo kreovanie dočasnej vlády, ktorá vznikla vo februári 2014. Nebola, ako to býva zvykom, vládou národnej zhody, ktorá by krajinu priniesla k legitímnym voľbám, ale v podstate vládou jednej strany s radikálnou rétorikou. Vo vláde – až na dve výnimky – sú všetko členovia strany Julije Tymošenkovej, vrátane premiéra Arsenija Jaceňuka. Strana UDAR Vitalija Klička dosadila svojho človeka na čelo tajnej služby, ale vo vláde nemá nijaké zastúpenie. Spomenuté dve výnimky tvoria ministri nacionalistickej strany Olega Ťahnyboka Sloboďda. Pre ruskojazyčný východ Ukrajiny to bol jasný signál. Moc preberá západ krajiny a im neostáva nič iné, len sa podriaďiť.

Nakoniec, už prvé kroky novej

vlády naplňali tie najhoršie očakávania. Jedným z prvých dekrétov, ktoré vydala nová moc, bolo zrušenie ruštiny ako druhého štátneho jazyka vo východných oblastiach Ukrajiny. A to bola práve rozbuška, ktorá viedla k secesii Krymu, nepokojom a odmietaniu kyjevskej vlády na východe a juhu Ukrajiny. Putin sa ocitol v problematickom postavení. Bolo vnútropoliticky neprijateľné, aby ruská vláda tolerovala u svojho suseda vznik občanov druhej kategórie, ako je to napríklad v Estónsku, kde štyridsať percent jej občanov (teda občania ruskej národnosti) nemajú volebné právo. Putin teda využil spontánny protest a uznal referendum o pripojení Krymu k Ruskej federácii.

Iná situácia je dnes vo východnej a v južnej Ukrajine. Je jasné, že

krymský model sa tam nebude opakovať. Za dvadsať rokov budovania ukrajinskej štátnosti sa aj ruskojazyční Ukrajinci pokladajú za ukrajinských občanov. Majú akúsi dvojitú identitu. Kultúrne či jazyko-

KOMENTÁR

vo sú Rusi, ale politicky sa predsa len identifikovali s ukrajinskou štátnosťou. Samozrejme to, čo sa deje v Kyjeve a v západnej Ukrajine, sa im nepáči, nesúhlasia s unitárnou vládou a uvedomujú si, že vyše sedemdesiat percent HDP Ukrajiny sa tvorí v ruskojazyčných regiónoch. Ich cieľ však je predovšetkým silná decentralizácia, teda delegovanie politických právomocí na ich regionálne vlády, a pravdaže to, aby čo najviac z vyprodukovaného HPD

ostalo v ich oblasti. A samozrejme chcú mať jasne garantované svoje jazykové a kultúrne práva. Ak by to dosiahli, Ukrajina by sa mohla minimálne v strednodobom horizonte stabilizovať. To, že východná a južná Ukrajina nie je Krym, si dobre uvedomujú aj v Kremli. Nakoniec aj samotný minister zahraničných vecí Sergej Lavrov jasne vyhlásil, že Rusko nemieni anektovať východnú či južnú Ukrajinu. To však neznamená, že sa bude pasívne pozerať, ako ukrajinské úrady budú brachiálnou mocou zasahovať proti ruskému, resp. ruskojazyčnému obyvateľstvu. Totiž jedným z dlhodobých pilierov Putinovej politiky je chrániť pôvodne ruské obyvateľstvo v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu. Iste nie je náhoda, že ruskojazyčným menšinám – či už v Abcházsku, Južnom Osetsku, ale aj na Kryme – boli udeľované ruské pasy. Ich držitelia majú právo žiadať o ochranu Rusko, teda v prípade zásahu na ruských (občanov) držiteľov ruských pasov. Takáto aspoň je ruská interpretácia tohto problému.

V poslednom období sa čoraz viac ukazuje, že kyjevská vlá-

da nemá východ Ukrajiny pod kontrolou. Východoukrajinské obyvateľstvo kyjevským politikom nedôveruje. Za týchto okolností je veľmi otázne, či sa v týchto oblastiach uskutočnia legitímne prezidentské voľby. Je veľmi pravdepodobné, že legitimita kyjevskej vlády ešte viac utrpí a na politickú stabilizáciu Ukrajiny bude nutne zvolat medzinárodnú konferenciu. Ak má Ukrajina ako štát pretrvať, budú potrebné hlboké a zásadné politické reformy. Federalizácia by asi bola v strednodobom horizonte najlepšie riešenie, ale sotva bude v súčasnej vyhrotenej situácii prierodná. Minimálne však bude nutná silná decentralizácia moci na Ukrajinu, silná garancia menšinových práv a vytvorenie podmienok pre vznik silných regionálnych politických štruktúr.

Len vďaka tomu sa situácia na Ukrajine aspoň dočasne stabilizuje a vytvorí sa tak priestor pre dlhodobé politické riešenie problému rozdelenej Ukrajiny. Ak nie, hrozí v lepšom prípade „len“ rozvrat, v horšom občianska vojna s intervenciou Ruska. To však nikto nechce.

Súmrak novinárskej etiky

Maroš M. BANČEJ

Mal som a mám to šťastie, že poznám novinárov zo starej školy. Premýšľavých so širokým prehľadom od geopolitiky po kultúru, empatických so silným zmyslom pre pravdu.

Časť z nich sú už dôchodcovia a aj keď väčšinu z nich zomleli normalizačné sedemdesiate roky, napriek tomu alebo paradoxne vďaka tomu neuhli ani dnes a nedajú sa ozubadiť. V súčasných redakciách bulvárnych, ale aj takzvaných mienkotvorných novín pracujú dvadsiatnici, nanajvýš tridsiatnici, čoraz častejšie absolventi rôznych masmediálnych katedier po celom Slovensku. Môžu sa síce pochváliť tým, s koľkými celebrityami a misskami chodili do ročníka, ale ich všeobecný prehľad je viac než problematický. A keby ho aj niektorí talentovanejší z nich mali, redakč-

ná prax ich rýchlo presvedčí, že koho chleba ješ, toho pieseň spievaj. Najmä keď máš hypotéku na byt a chystáš sa založiť si rodinu.

Pred novembrom bol všeobecným strašiakom štátny tlačový do-

POZNÁMKA

zor. No napriek tomu sa mnohí novinári usilovali prepašovať do novín aj veci, ktoré sa vtedy označovali ako „ideologicky škodlivé“. Dnes majiteľ novín určí názor a hor sa písať. Skús neposlúchnuť. Ak máš náhodou cez štyridsať, tak si rovno hľadaj flek „esbeeskára“ niekde v hypermarkete. Inde totiž nemáš šancu. Ale podľa me po poriadku. Povedzme taký bulvár. Posledné dva roky krmili ohlúpnutú verejnosť kauzou speváčky Ive-

ty Bartošovej. Dokonca sa zastrájali, že ju dokážu dohnať k samovražde. A evidentne duševne labilná žena napokon aj samovraždu spáchala. Vzápätí tá istá svorka novinárov a redaktorov, ktorá s perverznom radostou ukazovala zábery na ženu s jednoznačne zníženou pričítanosťou, urobí v nemeňovanej komerčnej televízii mimoriadnu reláciu, kde za pulťkom rozpráva dramatickým hlasom „moderátorečka“ o tragickom údele Ivetky B.

Následné rozhorčenie širokej verejnosti nasmerované voči „bulvárny m henyám“ je dosť mimo misu. Majitelia bulváru majú jediný cieľ, a tým je generovať zisk, to znamená predávať. Keď pred dvadsiatimi rokmi bol bulvár ešte v plienkach, tak sondoval, ktoré témy u čitateľov takpovediac „letia“. Potom ich začal ponúkať na zá-

klade hesla – kde je dopyt, tam je aj ponuka. Postupne, keď zistil, že konkurencia v podobe poctivo písaných novín sa vytráca, tak pritvrdil. Začal vyrábať celebrity z akejkoľvek morálne či intelektuálne poškodené osoby a došlo k tomu, že čitateľ s vypláchnutým mozgom im na to skočil. Semtam sa síce vzopne akási vlna rozhorčenia, ale článok trebárs z pohrebu spomínanej speváčky budú lačne hltáť aj tí, ktorí na internete písali plamenné články o „bulvárnych novinárskych vrahoch“. Môžeme prejsť aj na takzvané vážne, ako sa zvykne hovoriť „mienkotvorné“ médiá. Pri pozornejšom čítaní súdny čitateľ zistí, že v mnohých prípadoch kopirujú bulvár, akurát zmenia titulky a zjemnia obsah článku. Čítanosť znamená inzerciu, a tá zasa peniaze. Oveľa horšie, ako prinášať informácie o nešťastnej speváčke, je však prinášať presne nalinkované, goebbelsovsky štruktúrované správy napríklad o dianí v súčasnej Ukrajine. Správy, kde sa podľa diktátu zhora menia pojmy vlastenc na separatistu ba až teroristu a z fasisťu môže byť ľahko odporca režimu a revolucionár.

SPOZA OPONY

Trochu vzruchu do novinárskej obce vniesol jeden každodenný autor istého denníka, keď obvinil autora iného denníka, že je niečo ako Putinov agent. Teda niečo ako užitočný mediálny idiot nekálých zámerov Kremľa. Napadnutý len ľutoval: škoda, že ma nemenoval plným menom, Putin je predsa jeden z najvplyvnejších ľudí, nejde o nijaké béčko...

Slovenské médiá a ich redaktori sa teda rozdeľujú na dobrých proukrajinských a na zlých proruských. Zároveň sa rozdeľuje slovenská verejnosť, veď v tej máteži správ potrebuje jednoduché orientačné znaky, nemá čas a možnosti rozoberať všetko. Aj slovenčina sa zmenila. Pri návšteve prezidenta USA a prezidenta RF – Busha a Putina – v Bratislave Ján Čarnogurský hovoril o paradoxe, že vláda (vtedy M. Dzurindu) je proamerická, ale slovenský národ je proruský. Dnes to zrejme neplatí. Je nová verejnosť, nový jazyk, manažéri mé-

dií na Slovensku ako samozrejmosť pol roka prijímajú fakt, že o všetkom informujú z miesta konfliktov českí reportéri – a to už pol roka. Je teda unifikovaný slovník, čo hovoria pre Pra-

me, v Donecku, Luhansku, Slaviansku, Kramatorsku – slovom, kde si len spomeniete, nie jedného, ale päť rôznych spravodajcov. Z nich troch dlhoročných znalcov terénu a jedného,

tický zápas. Pozrel som si totiž text toho inkriminovaného autora, div nie onálepkovaného ako Putinovho agenta. Hovorí, že na Východe nie je nič nové, pretože sa tam – na Ukrajine,

volúcia na Ukrajine je skôr výmena oligarchov než revolúcia, nie všetky povstania možno nazývať revolúciou a je len málo pravdepodobné, že hnutie Majdan povedie k hlbokým zmenám na Ukrajine, k takým zmenám, ktoré by sa dali revolúciou nazývať, pretože nová dočasná vláda vyznáva tie isté hodnoty, ako tá predchádzajúca, zvrhnutá – hospodársky, ekonomický liberalizmus a osobné obohacovanie sa. Nejde o revolúciu, jednoducho karty sa znovu rozdeľujú... korupcia presiakla celou Ukrajinou a dejiny ukrajinskej „revolúcie“ sú skôr dejinami premrhaným príležitostní než čimkoľvek iným...”

Rozdiel medzi tvrdením dlhoročného ekonomického analytika na Slovensku a analýzou Le monde diplomatique priamo z Donecka sú predsa len rozdielne. Francúzom totiž nehrozí, že by ich nálepkovali ako Putinových agentov. Prítom fakty, ktoré platia v najrozšírenejšom mesačníku svojho druhu na svete, by azda mali platiť aj v Bratislave.

Prečo niet Putinových agentov

Dušan D. KERNÝ

hu, to hovoria aj pre Bratislavu. A nie je dôležité, že hovoria po česky, dôležitá je spoločná terminológia. Terminológia koho? Očitého svedka či terminológia oficiálnej politiky a oficiálneho jazyka NATO a EÚ? Alebo amerického vojensko-priemyselného komplexu? To je kľúčová otázka, pravda len vtedy, ak sa bavíme o nezávislej žurnalistike. Preto od novembra minulého roku (!) majú české médiá na mieste, teda vo Lvo-ve, v Charkove, Odese, na Kry-

ktorý prešiel aj celým Balkánom v čase tamjšej vojny. Teda nie sú to nijakí zelenáci. V pražskom vysielaní sa ich výpovede hneď zasadujú do súvislostí z Berlína, Paríža, Londýna či Washingtonu. Bratislava nemôže postaviť nič rovnocenné. Na Slovensku ako keby stačilo rozdeľovať novinárov na dobrých a zlých. Zlí sú samozrejme všetci, ktorí sa kriticky zamýšľajú nad dianím na Ukrajine. Tu sa už vedie akoby ostrý vnútropolitický propagandis-

ten striedajú jedni oligarchovia za iných, klin sa klinom vyráža. Menuje – ako jediný v slovenských médiách – konkrétne každú ukrajinskú oblasť a konkrétnych oligarchov. A usudzuje, že tam v skutočnosti nejde o revolúciu či demokraciu. Toto napísať dnes na Slovensku sa zrejme rovná smrteľnému hriechu. A tak som siahol po Le Monde diplomatique, po texte dvoch francúzskych autorov z apríla 2014. Hneď v titulku analyzy hovoria, že „re-

SEBAOBRAHA

Mládeži Slovenskej národnej strany (SNS) zamietol Miestny úrad Bratislava I protest, ktorý mal byť reakciou na demonštráciu na podporu Hedvivy Malinovej Žákovej, ktorá bola 30. apríla v Bratislave na Župnom námestí a o ktorej píšeme aj na strane 2. Ako uviedla tlačová tajomníčka SNS Zuzana Kohútková, Mládež SNS chcela ako reakciu svojím protestom vyjadriť obavy z možného ovplyvňovania súdu.

Koniec „mesiaca bláznov“

SNS podala žiadosť o povolenie protestného zhromaždenia na 30. 4. v bratislavskom Starom Meste. Cieľom malo byť vyjadrenie nesúhlasu s ovplyvňovaním súdnych orgánov Slovenskej republiky, pričom protestné zhromaždenie sa malo konať ako pokojná reakcia na protest neformálnej záujmovej organizácie Okružly stôl Maďarov na Slovensku, ktorá je otvorene podporovaná politickými stranami Most – Híd a SMK.

Oznámenie o proteste Mládeže SNS bolo mestskej časti Bratislava Staré Mesto doručené v elektronickej podobe v utorok 29. apríla o 19.43 h. Ako informovala hovorkyňa Starého Mesta Alexandra Obuchová, 30. 4. ráno kontaktoval kompetentný pracovník mestskej časti organizátora zo SNS s tým, že v rovnakom čase a na rovnakom mieste je už oznámené iné zhromaždenie.

„Organizátori demonštrácie na podporu Hedvivy Malinovej Žákovej oznámili svoje zhromaždenie 11. apríla, 22. apríla ho doplnili o pochod,“ dodala hovorkyňa Starého Mesta. Podľa zákona „obec zakáže verejné zhromaždenie, ak je na tom istom mieste a v tom istom čase ohlásené iné verejné zhromaždenie“. Pracovník mestskej časti preto informoval organizátora, že treba upraviť miesto alebo čas konania, pričom organizátori zo SNS prisľúbili, že tak spravia. „Nové oznámenie s upraveným časom alebo miestom konania však nezaslali, pracovník MČ Staré Mesto preto organizátora opätovne kontaktoval,“ uzavrela Obuchová s tým, že organizátor zo SNS oznámil, že svoje zhromaždenie ruší.

Podľa Mládeže SNS by mali podporovatelia obžalovanej Hedvivy Malinovej Žákovej, ktorá bola prokurátorom Generálnej prokuratúry SR 2. apríla obžalovaná z krivej výpovede a kriveho svedectva, počkať na vyšetrovanie prípadu, ukončenie súdneho procesu a na právoplatný rozsudok. Napriek tomu sa na protest prišiel pozrieť aj podpredseda SNS Rafael Rafaj s niekoľkými mladými ľuďmi so zástavami SNS. Polícia ich skupinku v dostatočnej vzdialenosti zastavila a legitimovala. „Ja som sa prišiel pozrieť na spôsob etnického vydierania a nátlaku na orgány SR, ktoré by mali byť nezávislé. Nevieť, čo je na tom nezákonné a čudné. Som prekvapený záujmom polície, ktorá by mala byť nasadená skôr niekde inde,“ povedal Rafaj.

Kauza Hedvivy Malinovej Žákovej sa začala v auguste 2006, keď ju podľa jej slov v Nitre fyzicky napadli dvaja neznámi muži. Polícia však 11. septembra 2006 zastavila vyšetrovanie s tým, že skutok sa nestal. Deň nato ju predseda vlády Robert Fico a minister vnútra Robert Kaliňák na tlačovej konferencii obvinili, že si celú vec vymyslela.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Andrej MIŠANEK – kedysi aj teraz – v pozícii človeka na okraji spoločnosti

Keď je karikaturista ako kalika-turista

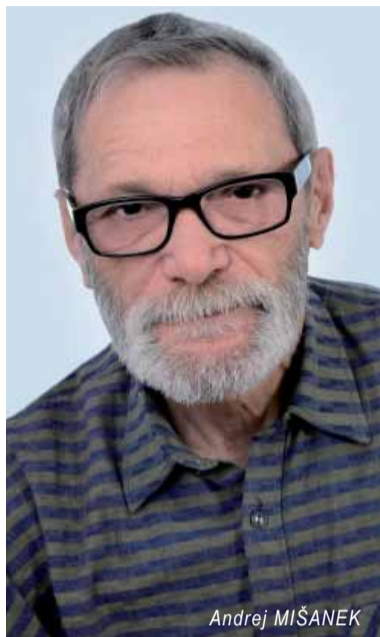
Zhovárал sa Emil SEMANCO – Foto a karikatúra: Andrej MIŠANEK

Andrej MIŠANEK je známy slovenský publicista. Svoje postrehy a názory premieta do kresieb karikatúr. Pravidelne vyhráva ceny v súťažiach karikaturistov doma aj v zahraničí. Je stálym spolupracovníkom aj redakcie našich Slovenských národných novín.

• **Ludia vás poznajú najmä ako karikaturistu, ale vy ste rovnako zdatný veršovník epigramatik a nestatíte sa ani pri klavíri. Z čoho a v akom pomere kresby, slova a hudby je namišaná vaša kreativita a talenty?**

Kresba, slovo, hudba – ja k tomu priložím ešte šach. To je tá moja stará partia, v ktorej sa dobre cítim. Polstoročie v nej dominuje kresba. Ani v najťažších obdobiach života som neprestal kresliť. Stačilo mi k tomu pero, tuš a kúsok papiera. A samota. S cigaretou v ľavej ruke som tou druhou, voľnou rukou ťahal po papieri čierne línie a cítil som sa ako malý boh. Darilo sa mi, publikovali ma všade, kde som obrázky poslal. V januári 1969 mi uverejnili prvú kresbu v Roháči. A (čuduj sa svet) tú istú kresbu uverejnili minulého roku v jednom katalógu k výstave v Belgicku. Získal som desiatky cien na prestížnych súťažiach doma, ba zopár cien aj v zahraničí... Prišiel však rok 1989 a s ním aj likvidácia slovenskej kultúry a zoznamy (nevím kým a čím a prečo) nesprávnych tvorcov umelcov na „čiernych listinách“, ich vygumovanie zo slovenskej kultúry. Zaniakol Roháč a s ním akoby mali zaniknúť definitívne aj mnohí jeho autori... Okrem mňa spomeniem napríklad Ondreja Zimku, Milana Vavra... Kto má tú moc likvidovať ľudí, ktorí sú nevyhovujúci?! Označujú ma ako rasistu, fašistu, aj keď sa iba bránim. Nechcem nikoho likvidovať. Tak kto je tu fašista a rasista...?!

• **Vidíte, a o humoristoch je vo všeobecnosti rozšírená predstava, že sú to urehotaní, bezproblémoví ľahťikári či aspoň večne optimistickí rozsievači dobrej nálady a žartov. Pravdaže, sú aj takí, ale vo väčšine prípadov je humorista či karikaturista skôr proti-**

Andrej MIŠANEK

pól tohto nazerania – človek až prekvapujúco vážny – a to nehovorím o satirikoch, sarkastikoch alebo ináč životom počmáraných (v)tipkoch. Tak aký je Andrej Mišanek? Zrejme nekráčate cestou vyspanou jemnou bielunkou drvinou, dozobenu lupeňmi kvetov...

Andrej Mišanek je človek, ktorý má šesťdesiatdeväť rokov – je to magické číslo, lebo je aj obrátené na hlavu – 69, ktorého život nešetril a bil ho ako hada hlava-nehlava či už zásluhou klasických alebo novodobých reformovaných komunistov. Dalo by sa o tom dlho-predlho rozprávať. Ale ako mi svojho času ako mladíkovi povedal jeden starší kolega, chlap musí znieť aj pravdu, aj krivdu. Ak však dnes tej pravdy takmer niet, zostáva mi znášať len tú krivdu. Idem teda s tým krížom ťažkým, preťažkým po ceste trnistej na kalváriu, pomáha mi ho niesť aj Matica a keď príde čas a budem naň zavesený ako lotor, tak by som strašne chcel byť tým spravodlivým lotrom.

Sociálny a etnický rasizmus v RTVS

Drahoslav MACHALA

Relácia Slovenskej televízie, pôvodne nazvaná Aj múdry schybí, čo bol akýsi nevinný úsmevný bonmot, ktorý nijako nekorešpondoval s obsahom a vyznením celého televízneho formátu, sa premenovala alebo ukradla názov českej relácii Nikto nie je dokonalý. No, skrátka, výmenný obchod... Každý, kto doteraz tento program hodnotil, sa skôr sústredil na podružné veci, ale až básnik Jozef Čertík nedávno presne a neúprosne pomenoval to, čo sa v relácii Nikto nie je dokonale už viac rokov odohráva. Je to číry sociálny, etnický a názorový rasizmus! Pozoruhodné je, že ombudsmanka Jana Dubovcová by rada na prílbly policajtov pripevnila kamery, keď idú zasahovať do rómskych osád, ale to, čo sa deje každý týždeň v prime time vysielania Slovenskej televízie, si doteraz nevšimla. Tak ju týmto verejne vyzývam, aby si dala prehrať päťdesiat relácii Nikto nie je dokonalý, v ktorých kaž-

dý mediálny expert bez problémov vykáže desiatky skutkov sociálneho, etnického aj názorového rasizmu, podceňovania a zosmiešňovania Rómov! Pýtam sa, kde boli doteraz zaležené slovenské ľudsko-právne organizácie, kde po akých pivniciach sa skrývajú trefosektoroví, dobre zo zahraničia plahou črtou je urážanie dôstojnosti slovenského národa, lebo aj otázky dotýkajúce sa znalosti hymny a štátnych symbolov Slovenskej republiky, otázky, v ktorých sa má odpovedať na diela klasikov alebo ktoré vo všeobecnosti vie každý priemerne inteligentný človek, vyvolávajú pri hlúpych odpovediach salvy smiechu. Toto je zámerná degradácia a ponižovanie slovenského štátotvorného národa, lebo aj tu platí trestná zodpovednosť, že nemožno urážať ani sa vysmievať z nijakého etnika a vytvárať medzi nimi v Slovenskej republike nedorozumenia. Tretia výhrada je na škodoradostný a cielený výber ľudí do ankety. Sú to pravidelne ľudia z okraja, prípadne zo suterénu slovenskej spoločnosti. Ľudia, ktorí sú na hrane psychickej narušenia, často sú to alkoholicy či bezdomovci, ktorí sa živia vyberaním kontajnerov. A dramaturg a výmyselník tohto formátu O. Andrassy stavia celý svoj

O ČOM JE REČ

tení experti, ak si zakrývali oči pred spôsobom, ako sa v spomínanej relácii vedome, systematicky, opakovane a neuveriteľne hanebným spôsobom uráža ľudská dôstojnosť slovenských Rómov?

Celý formát je postavený na perfídnej a zvrhlej premise, že dramaturgia aj moderátori zámerné vyberajú do ankety vždy, opakovane a so zlým úmyslom hlúpe a zavádzajúce otázky, ktoré majú ľudí nie informovať, ale pomýliť. Čiže prvou charakteristickou črtou tejto relácie je zlomyseľnosť! Dru-

projekt aj televízny formát na ponižovaní ich ľudskej dôstojnosti! Toto zámerné znevažovanie ľudskej dôstojnosti prezentuje verejnoprávna inštitúcia, za ktorú platia mesačne štyri eurá aj poniektorí príslušníci rómskej menšiny. Týmto článkom sa obraciam aj na splnomocnenca pre rómsku menšinu Petra Polláka, aby si dal od mediálnych expertov urobiť expertízu, ako takáto relácia narúša spoložitie medzi väčšinovými a menšinovými občanmi v Slovenskej republike.

Na Slovensku by sa uživila jedna špeciálna rubrika, v ktorej by sme mohli glosovať nízku, veľmi trápnu úroveň slovenských médií, a najmä výkony jednotlivých tzv. slovenských žurnalistov, z ktorých sa väčšina vyvinula len na chybách propagandistov. Netrápi ma soldateska v Kontajneri, lebo tam pracujú takmer všetci protislovenskí žoldnieri, mám právo sa ohradiť voči tomu, čo každý deň počujem zo Slovenského rozhlasu, v ktorom sa zahniezdil najväčší novinársky odpad za posledných dvadsať rokov. Prezentujú sa v ňom názory, ktoré sú úplne okrajové, a prezentujú ich ľudia, ktorí nemajú v slovenskej spoločnosti nijaký kredit ani vážnosť.

Je našou povinnosťou pokúsiť sa o dialóg medzi slovanskými bratmi Šanca pre Slovensko a jeho inteligenciu

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Koncom apríla sa zástupcovia ukrajinskej inteligencie obrátili otvoreným listom na svojich priateľov v Ruskej federácii. Múdri ľudia z oboch krajín, stojacich na prahu vojny, sa začínajú spájať, aby predišli najhoršiemu. Slovensko by sa v tejto vypätej situácii nemalo iba prizeráť tomu, čo sa deje na východ od nás.

„Drahí priatelia,“ píše sa v liste, ktorý zverejnil portál duh-i-litera.com. Ukrajinská inteligencia, ktorá pripojila pod list dlhý zoznam svojich podpisov, v ňom ďalej oslovuje svojich ruských kolegov: „Nad našimi národmi sa vznáša všeobecné ohrozenie. Vládni predstavitelia Ruskej federácie v nerozumnej snahe oživiť historicky prežitú myšlienku Sovietskeho zväzu a s cieľom zastaviť demokratické procesy vo východnej Európe postavili naše štáty na hranu geopolitickej katastrofy nepredstaviteľných rozmerov. V záujme zachovania svojej autoritatívnej vlády narušujú najnebezpečnejším spôsobom európske a celosvetové bezpečnostné systémy.“ Ukrajinská inteligencia pripomína, že v súčasnosti nejde len o zachovanie územnej celistvosti Ukrajiny, ale najmä o zachovanie bežných noriem civilizovanosti a kultúrnosti. Preto apelujú na ruskú inteligenciu, aby sa spolu s nimi postavila na obranu týchto primárnych hodnôt civilizácie.

■ VÝZVA AJ SLOVÁKOM

„Rozumieme, že dnešok je ťažký tak pre vás ako pre nás. Veríme však, že hlas vašej múdrosti a rozvahy bude vypočutý v Rusku práve tak ako u nás na Ukrajine a že ho bude počuť po celom svete. Občianska spoločnosť civilizovaného sveta môže a priam je jej povinnosťou uká-

zať svoju silu a vzdor proti kremelskej propagandistickej mašinérii. Pravda o novej demokratickej podobe Ukrajiny musí mať takú istú váhu a rešpekt ako pravda a tradícia demokracie v Rusku. Demokratické Rusko predstavujete podľa nás práve vy!“

Je smutné, že najmúdrejší ľudia z Ukrajiny sa musia listom obracať na vlastných slovanských bratov, rozhradených ľudí z Ruska, uznávajúc navzájom múdrosť tých druhých a apelovať na ich vplyv vo vlastnej krajine. A je úplne jasné, že nie Obama, ktorý vysielal do Kyjeva svojich emisárov, a nie Putin, ktorý odmieta komunikovať s Washingtonom na najvyššej úrovni, sú tí, ktorí teraz predstavujú záruku úprimného a najmä

funkčného dialógu. Ak sa má zamedziť najhoršiemu, musí dôjsť k dialógu medzi Ukrajincami a Rusmi ako občanmi. Ak sa o to pokúša inteligencia na jednej i druhej strane konfliktu s podtitulom „skorovojna“, je povinnosťou i čestnou príležitosťou, aby pôdu na takýto dialóg ponúkla inteligencia na Slovensku.

■ BRATIA SÚ BRATIA!

A tí majú stáť pri sebe. Platí to aj pre slovanských bratov. Už nie je čas na to, aby sme sa rozhodovali, na koho ukážeme prstom, že je na vine. Nemá to totiž zmysel. Slovensko už nemá čas ani na to, aby čakalo na postoje z európskych centráľ, prípadne z hlavného stanu Severoatlantic-

kej aliancie. Na Slovensku žije predsa dostatok samostatne mysliacich, múdrych inteligentných ľudí, ktorí vlastnou autoritou sú schopní podať pomocnú bratskú ruku. Slováci môžu poslať apely na jednu i druhú stranu konfliktu. Slováci však môžu oveľa viac. Môžu sa pokúsiť usporiadať Okružný stôl najvyššej priority – mierový okrúhly stôl, za ktorý by pozvali svojich najbližších – predstaviteľov inteligencie Ruska i Ukrajiny. V každej rodine sa z času na čas strhne búrka, i v rodine najbližších národov. Ale v každej musí byť niekto, kto si zachová chladnú hlavu a zbratá rozvášnených súrodencov. Toto je naša povinnosť voči Rusom i Ukrajincom, nie vyčkávanie na postoj, ktorý si osvojíme a o ktorom rozhodnú niekde inde v záujme iných cieľov a zámerov, ako sú tie najbytošnejšie ruské či ukrajinské. Príkladom môže byť český prezident Zeman...

■ APELY VÝZVY

„Bratstvo národov Európy sa kalilo v spoločnom boji za našu slobodu. Za našu i vašu slobodu – zdvihali hlasy i holé ruky naši predkovia. Takáto výzva znela v Španielsku v roku 1930, ale aj na Červenom námestí v Moskve v auguste roku 1968. Dnešný vzdor proti okupácii Krymu je taktiež výzvou povstať za vašu i našu slobodu. V takomto vzdore musíme byť my inteligencia Ukrajiny, ako aj vy inteligencia Ruska jednotní,“ píše sa v dokumente, pod ktorým sú stovky podpisov rešpektovaných Ukrajincov. Zostáva veriť, že aj na Slovensku sa nájde dostatok občanov, ktorí s obavami sledujú vývoj vzťahov medzi Kyjevom a Moskvou, a najmä nezmyselnosť doterajších nátlakových opatrení, ktoré sú iba akousi operetnou diplomaciou. Zdvihneme hlasy i ruky, Slováci, pomôžeme, keď pomôcť musíme! Nedajme sa zahanbiť inteligenciou z radov Ukrajincov a Rusov!

Hrad pri sútoku riek bol vždy výrazným národným symbolom Devín ako problém i skúška identity

Ferdinand VRÁBEL – Historická pohľadnica: archív SNN

Na príklade Devína azda najzreteľnejšie vidíme, ako dnes k základným či dokonca aj k najvýznamnejším symbolom našich dejín, priam príkladným „miestam pamäti národa“, pristupujú aj tí príslušníci z radov humanitnej inteligencie, ktorí by ich zásadný význam mali národu, a najmä mládeži pripomínať. Podľa riaditeľky Ústavu etnológie SAV G. Kiliánovej, ktorá svoje bádania o Devíne publikuje v knihe *Identita a pamäť* (2005), má pravdepodobne na tento hrad rovnaký nárok tak Maďar a Nemeck, ako aj Slovák.

Aj na Devíne maďarskí šovinisti postavili svoj miléniový pomník.

Nechcem tu prejavovať nijaký antihungaristický ani antigermánistický tón, každé znevažovanie akéhokoľvek iného národa je mi bytostne cudzie, pretože tak ako ja očakávam úctu od iných voči Slovensku a Slovákom, dokážem ju prejavovať aj ja voči iným, aj – ako v tomto prípade – voči Maďarom a voči Nemcom. Nech sa však na mňa nikto nehnevá, ale kláť na jednu úroveň význam Devína pre Slovákov s významom Devína pre Nemcov nie je nijaká odborná analýza, ale je to len hrubé skresľovanie dejín. Ak si odmyslíme krátke obdobie 1938 – 1945, mohli byť v oblasti Devína a tamojšieho hradiska germánske kmene len niekoľko

storočí, kým ich odtiaľ nevyhudili Rimania, a preto toto miesto pre Nemcov nikdy nemohlo mať ani taký SKUTOČNÝ a ani taký SYMBOLICKÝ význam ako pre Slovákov. Chápal to dokonca aj jeden nemecký diplomat, ktorý sa po

REFLEXIA

pripojení Devína k Veľkonemeckej ríši koncom roku 1938 vyjadril v takom zmysle, že vraj „toto sme nemali nikdy urobiť, veď Slováci si teraz môžu prepisovať celé svoje dejiny od začiatku...“

Veru tak, Devín pre Nemcov nikdy nemal taký symbolický význam ako pre nás, stal sa len miestom, kde franské vojská utr-

peli opakovane politické a aj vojenské porážky, napríklad v roku 869, keď síce okolie hradu vojská Ludovíta Nemca vypálili, ale Devín nedobýli... Žeby si Nemci prostredníctvom Devína chceli pripomínať svoju porážku od našich predkov, od starých Slovákov, to hádam nemohla Kiliánová myslieť vážne... a iste to tak ani nedomyslela.

Trochu zložitejšie je to s významom Devína pre Maďarov. Je to jednak preto, lebo Devín bol po stáročia súčasťou Uhorska, mnohonárodnostného štátu, ktorý sa Maďari usilovali od konca 18. a najmä na prelome 19. a 20. storočia premeniť vý-

lučne na jednonárodný štát, na štát nielen politicky, ale aj etnicky maďarský. Výrazom tejto snahy boli tiež miléniové pomníky stavané v rámci osláv „tisícročia“ príchodu starých Maďarov (termín „starí Maďari“ je podľa niektorých našich kritikov celkom korektný a možno ho používať, ale podľa časti slovenských historikov, literátov a publicistov je termín „starí Slováci“ nevhodný a treba sa mu len posmievať) na toto územie. Jeden z takýchto pomníkov stál aj na Devíne a ďalší na Zobore; tretí – jazdecké súsošie Márie Terézie – bol priamo v centre Bratislavy na bývalom Korunovačnom pahorku (dnes Námestie Ludovíta Štúra). Ak aj odhliadneme od toho, že tieto pomníky boli v roku 1896 v bývalých strediskách zaniknutej Veľkomoravskej ríše, v ktorých dominantnú úlohu práve na slovenskom území hrali starí Slováci, čistou provokáciou, treba zdôrazniť, že to boli zároveň aj pomníky KLAMLIVÉ. V roku 896 na Devíne ani na Zobore nijakí starí Maďari neboli a ani toto územie ešte nemali obsadené... To priznávajú dokonca aj objektívnejší maďarskí historici – medievalisti. Na tento aspekt privlastňovania si Devína Maďarmi Kiliánová neupozornila, stručne sa však zmienila len o tom, že pomník po zмене režimu v roku 1918 novým vládcom prekážal, a tak ho odstránili... Bližšie si však nezistila, v akých politických súvislostiach k tomu došlo, a kto ho odstránil. Zase sa niečo publikovalo, ale bez dôkladnejšej heuristiky a analýzy archívnych prameňov. Dobové dokumenty – len ich treba hľadať a poznať – podávajú celkom jasné svedectvo o tom, že pre nás nevhodné pomníky tak na Devíne, ako aj na Zobore odstránili Slováci... Vie sa aj presne kedy, ako a kto. Ale o tom až zase inokedy.

POZNÁMKA

Pred aférou s odpočúvaním občanov cudzích štátov a aj ich lídrov, vrátane Angely Merkelovej, americkou národnou bezpečnostnou agentúrou NSA, sme v televízii mohli vidieť zaujímavý film. V ňom sa americkí „jastrabi“ snažili získať vysluženého generála, aby po porážke „ríše zla“ – ZSSR – pomohol vytvoriť nového nepriateľa USA, ktorý by si vynútil grandiózny program na akcie amerických tajných služieb a vyzbrojovanie armády. Cieľ: podriadiť si svet.

Nová ríša zla

Svoje polienko k týmto túžbam priložila aj bývalá premiérka Ukrajiny Julija Biľakovna Tymošenkova. Ak jej otcovské meno asocioje osobu nášho popredného komunistického predstaviteľa Vasila Biľaka, nie je to nič proti-rečivé. Biľakovi prischlo, že poslal pozývaci list vojskám Varšavskej zmluvy na zásah do Československa. Julija Tymošenkova, ktorej legitimita na výkon prezidentskej funkcie je sporná, otvorene pozvala americké vojská na zásah na Ukrajinu. Jej túžbou je „vziať do rúk zbraň a strieľať, kým sa Rusko nepremeni na spálenú zem“. Na otázku novinárov, aký osud teraz čaká osem miliónov Rusov žijúcich v ukrajinskom vnútrozemí, odpovedala rezolútne: „Teba so zbraňou v ruke kynožiť tie čertove príšery a vyhubiť ich atómovými zbraňami.“ Tieto výroky pobúrili aj veľkú zástavku ňu Tymošenkovej, nemeckú kancelárku Angelu Merkelovú, ktorá ju v mene svojej vlády pokarhala.

A čo hovoria na takýto vývoj udalostí slovenskí „jastrabi“? Róbert Ondrejcsák, riaditeľ Centra pre európske a severoatlantické vzťahy CENEA, bývalý štátny tajomník ministerstva obrany vo vláde Ivetty Radičovej, obviňuje Rusko, že po získaní Krymu vidí vojnu ako alternatívu riešenia problémov v medzinárodných vzťahoch v Európe. Ale po jadrových zbraniach volala iba Tymošenkova. Bývalý štátny tajomník tvrdí, že neprítomnosť ruských ozbrojených síl v blízkosti strednej Európy, respektíve stredná Európa mimo strategického dosahu hlavných ruských ozbrojených síl (až na Kaliningrad) a spôsob uvažovania, ktorý vylučoval vojnu ako alternatívu riešenia problémov v medzinárodných vzťahoch v Európe, garantoval doterajšiu stabilitu v Európe.

Svätý však nie je ani vzťah Ruska a NATO. Prezident Ruskej federácie Vladimir Putin totiž pred časom oznámil, že nemôže rokovať s NATO a jeho hlavným veliteľom Rasmussenom, pretože na rozhovory Putin – Rasmussen si vzal druhý menovaný policajný nahrávací aparát pod sako a rozhovor s Putinom si nahral a publikoval, aj keď Putin s ním rokoval presvedčený o tom, že hovorí dôverne, teda aj s inak nezverejniteľnými detailmi. To iba ukazuje, s akými hodnotovými kritériami pristupuje Západ k Moskve.

Medzinárodná konferencia v Ženeve sa skončila dohodou o „deeskalácii napätia“ na Ukrajine a zachovaní jej terajšej územnej celistvosti. Rusko a USA sa dohodli, že zabezpečia rozpustenie „všetkých nezákonných vojenských zoskupení“ na Ukrajine, teda aj ukrajinských, aj pro-ruských extrémistov. Zdráhajú sa jedni aj druhí. Ale USA to vyhovuje – našli novú „ríšu zla“.

Peter JÁNOŠÍK

Sergej KOZLÍK o desaťročí práce slovenských poslancov v europarlamente

Samozrejma súčasť európskych štruktúr

Europoslanec Sergej KOZLÍK (1950) končí druhé volebné obdobie v Európskom parlamente (EP) ako jeden z trinástich europoslancov zo Slovenskej republiky. Zvolený bol za HZDS, v súčasnosti reprezentuje nový politický subjekt – Stranu demokratického Slovenska (SDS). Profesionálne pôsobil v hospodárskej sfére, bol podpredsedom vlády i ministrom financií. V EP je členom frakcie Aliancia liberálov a demokratov za Európu (ALDE) a členom jeho výboru pre rozpočet.

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SK

• **Slovensko pred desiatimi rokmi volilo svojich prvých poslancov do Európskeho parlamentu. Čo predchádzalo tomuto aktu?**

Žiadosť o členstvo SR v Európskej únii (EÚ) podal Vladimír Mečiar 27. júna 1995 na rokovaní Európskej rady vo francúzskom meste Cannes. Slovensko muselo splniť neľahké podmienky prístupového procesu, aby sa stalo členským štátom Únie. Žiaľ, toto obdobie bolo nesmierne spolitizované a dodnes sa účelovo interpretuje. V súčasnosti tvorí spoločnosť EÚ dvadsaťosem štátov s 503,7 milióna obyvateľov, čo predstavuje asi osem percent svetovej populácie.

• **Ako by ste charakterizovali Európsku úniu po dvoch volebných obdobiach v jej parlamente?**

Ak porovnáme obdobie rokov 2004 – 2009 a 2009 – 2014, Európska únia, a v tom aj Európsky parlament, mi pripadajú zrelšie a vnímam aj väčšiu vôľu nachádzať spoločné riešenia, ktoré môžu Úniu i jednotlivé krajiny posunúť dopredu. Ako príklad by som uviedol jednotné opatrenia na reguláciu finančných trhov, veľkých bánk alebo na ochranu vkladov občanov, čo bolo v predchádzajúcom období nemysliteľné. V roku 1997 pravicová časť Európskeho parlamentu odmietla návrh na prípravu takýchto opatrení ako nethrové riešenie. Ekonomická kríza, ktorá sa preliala práve cez finančné trhy, donútila EÚ uvažovať oveľa predvídavejšie a najmä na platforme spoločného postupu. EÚ si už zvyká aj na nových členov zo strednej a z východnej Európy – stávame sa jej samozrejmosťou súčasťou.

• **Čo aktuálne rieši Európsky parlament?**

V ekonomickej oblasti EP na poslednú chvíľu pred ukončením svojho mandátu riešil najmä otázky vytvorenia bankovej únie. Tá pozostáva z troch pilierov – z dohľadu nad najväčšími bankami pôsobiacimi v Európe, fondu na podporu bánk v prípade krízových situácií a jednotného systému ochrany vkladov bežných občanov. Na svojom poslednom zasadnutí v apríli schválil EP základné východiská, čo by malo umožniť vstup jednotlivých nariadení a smerníc do platnosti v priebehu rokov 2015 – 2016. Dôležité bude, že v prípade zlyhania bánk by následky nemali znášať občania, ale v prvom rade majitelia a akcionári bánk.

• **Patrite do politickej frakcie liberálov a demokratov. Aké je jej postavenie v europarlamente, vyhovuje vám?**

Ide o tretiu najväčšiu skupinu v EP, hovorí sa jej liberáli, ibaže je zložená z dvoch európskych strán: z Európskej liberálnodemokratickej strany a zo Strany európskych demokratov – EDS. V tej druhej som bol členom a za ňu som pôsobil v spoločnej skupine európskych demokratov a európskych liberálov. V ALDE skupine samozrejme existujú názorové rozdiely. Liberáli majú predsa len iné pohľady trebárs na definíciu manželstva či na súžitie homosexuálnych párov, ako máme my. Držíme sa tradičného slovenského pohľadu. Pre nás je manželstvo zväzok muža a ženy, ctíme si tradičnú rodinu, a to znamená, že v mnohých prípadoch v skupine ALDE nehlasujeme spoločne. Typickým príkladom je agrosektor, kde je zjavné, že nové krajiny EÚ veľmi doplatili na spoločnú poľnohospodársku politiku a nedostanú sa z toho ani po tohtoročnej zmene.

Europoslanec a predseda SDS Sergej KOZLÍK

V prípade potravín a poľnohospodárstva som skôr zástancom regulovaného trhu. Ide totiž aj o udržanie životného prostredia, prírody, doslova krajiny. A to sú veci, ktoré by nemali byť vystavené voľnému trhu. A nie všetko sa dá organizovať len tým, že sa uzavreú regióny do regionálnych trhov, ako to majú Rakúšania, Nemci, Švajčiari, Taliani, Francúzi. Žiaľbohu, tu EÚ chýba solidarita. Musím však povedať, že na druhej strane, ak ide o ekonomické témy – boj proti kríze, boj za lepšie fungovanie bánk, regulácia finančných trhov – tam sme v zhode a hlasujeme spolu.

• **Stali ste sa predsedom nového politického subjektu – Strany demokratického Slovenska. Ako vidíte pozíciu strany z hľadiska medzinárodného zaradenia?**

Strana demokratického Slovenska chce nadviazať na ideály novodobej slovenskej štátnosti, ktorých cieľom bolo vytvorenie úspešného Slovenska v srdci Európy. Ide nám o zdokonalenie Slovenskej republiky ako demokratického, efektívneho a dobre organizovaného štátu. Príklady z Európy ukazujú, že dobre organizované štáty zvládli krízu oveľa lepšie ako štáty, ktoré krivajú na obe nohy. Z hľadiska medzinárodného napojenia sme podali prihlášku do Európskej demokratickej strany a 30. apríla som bol s Irenou Belohorskou na zasadnutí Rady EDS v Ríme, kde nás prijali do rodiny európskych demokratov.

• **Ukazuje sa, že poľnohospodárska politika je kľúčová pre rozvoj každého štátu. Ako sme mohli súhlasiť s nerovnými podmienkami pred vstupom do Únie?**

Treba povedať, že nové členské krajiny, vrátane Slovenska, boli v prístupovom procese do EÚ pod tvrdým tlakom a pristúpili na viaceré diskriminačné prvky s predstavou, že Únia im to vyrovná niekde inde.

S výnimkou Poľska a Slovinska ostatné krajiny nevyrokovali v poľnohospodárskej politike najvhodnejšie podmienky a nerovnosť v tejto oblasti v porovnaní so staršími členskými krajinami bude pretrvávajúť až do roku 2020, aj keď sa bude postupne znižovať. Podobne Slovensko pred vstupom do EÚ cívilo aj v prípade súčasnej odstávky dvoch blokov jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach. Vtedajšia Dzurindova vláda nevyužila podporu Svetovej agentúry pre jadrovú energiu, rozhodujúcej authority na tomto poli, a podvolila sa politickému tlaku.

• **Vidíte konkrétne, systémové východisko pre riešenie agropotravinárstva v EÚ?**

Tvrdím, že krajiny by mali mať právo chrániť osemdesiat percent poľnohospodárskeho trhu. Právo, nie povinnosť. Právo preto, že ide o udržanie krajiny, bazálnej zamestnanosti. Zvyšných dvadsať percent môže byť predmetom voľného obchodu, kde tí najefektívnejší sa presadia aj na trhoch okolitých krajín. Ale s uvedeným limitom. Nám však trh rozvracajú nielen dovozy z krajín EÚ, ale i z Brazílie, USA a ďalších štátov, kde majú úplne iné pravidlá i prístupy k lacným, geneticky modifikovaným potravinám. Podobne je to v otázke životného štandardu zvierat. Veľké krajiny v EÚ zneužívajú svoje postavenie a zaplavujú malé krajiny svojimi prebytkami za minimálne ceny. A tie sú prakticky bezbranné. Veľmi ťažko sa bráni voči obchodným reťazcom, ktoré legálne dovážajú tieto prebytky či dlhodobo skladované výrobky za nízke ceny. Preto hovorím o systémovom riešení, ktoré by priamo určilo, v akom rozsahu štát má právo si zabezpečovať svoje strategické zásobovanie. Súčasne tým rieši krajinu i základnú zamestnanosť. Takéto riešenie by si však vyžadovalo dohody na ešte vyššom poschodí, ako je EÚ, a to na úrovni Svetovej obchodnej organizácie.

• **Európska únia ako celok čelí rozsiahlej kritike. Ako sa táto skutočnosť odráža v jej štruktúrach?**

Povedal by som, že kritika v EÚ sa nesie vo viacerých rovinách. Šťastí ide o populizmus, keď na vlnu kritiky EÚ sa usilujú najmä niektoré extrémistické alebo euroskeptické strany získať body, pričom ich kritika je pomerne triviálna. Tvrdia, že EÚ nevie bojovať proti kríze, je príliš centralistická, nedokáže vytvárať pracovné miesta a je príliš pomalá, ťažkopádna. To hovoria ľudia, ktorí vynechávajú zasadnutia parlamentu, tvrdo útočia naň, ibaže platy berú. To je jedna skupina. Druhá skupina sa prezentuje vecnou kritikou. Napríklad, že prijímanie rozhodnutí je príliš zdĺhavé, rozhoduje sa komplikovane zároveň na úrovni Európskej rady a zároveň na úrovni Európskeho parlamentu. Tie procedúry sú naozaj dosť zdĺhavé. Vedel by som si predstaviť reformu EÚ. Podstatné však je, že za EÚ treba vidieť najmä jednotný trh, jednotnú menu v krajinách eurozóny a najmä, čo je pre občana dôležité, voľný pohyb osôb. Rovnako uznávanie vzdelania, možnosť zamestnať sa, ubytovať sa v ktorejkoľvek časti EÚ. A to si málokto z kritikov Únie uvedomuje. Faktom však zostáva, že každá vecná kritika je potrebná, lebo smeruje k tomu, že Únia sa čoraz viac začína konkrétne zaoberať vlastnými štruktúrami, a najmä tým, či jej usporiadanie a fungovanie je skutočne optimálne.

• **A nie je to málo?**

Isteže. Aj v tomto smere mám možno ojedinelý názor – treba hľadať novú konštrukciu EÚ. Súčasný systém je skôr stavený pre federálny štát, ale ten tu nie je. EÚ nie je federácia a dúfam, že ani nebude. Organizácia Únie pozostáva z Európskej rady, ktorá je akousi európskou vládou zloženou zo zástupcov vlád jednotlivých štátov. Ďalej z Európskej komisie, ktorá je výkonným orgánom, a z Európskeho parlamentu, ktorý je síce priamo volený, ale nie je bezprostredne naviazaný na európske vlády a národné parlamenty. Ako keby visel vo vzduchoprázdne. Na Slovensku sme za desať rokov členstva v Únii nedokázali nájsť úzke prepojenie s národným parlamentom a vládou. Pritom politiku EÚ diktujú národné vlády cez Európsku radu a je úžasné, že či ide o pravicové, ľavicové alebo liberálne vlády, vždy sa vedia zísť a dohodnúť na mnohých veľmi ťažkých témach, ako sú rozpočty, rôzne regulačné opatrenia, nariadenia a podobne.

• **Ale narazia na parlament...**

Nuž, často Európsky parlament prichádza s úplne inými názormi ako Rada, lebo nemá bezprostredný vzťah na parlamenty národných štátov ani na ich vlády. Je akýmsi solitérom v inštitucionálnej hierarchii.

• **Takže inštitúcie EÚ nie sú vždy zladené s cieľmi spoločnej politiky. Čo s tým?**

Keďže Európa nie je federalizovaná, Európsky parlament by mohol byť odvodený od národných parlamentov. Je možná úvaha, že Európsky parlament by nemusel byť volený priamo, ale výbory pre európske záležitosti národných parlamentov by raz do mesiaca vycestovali do Štrasburgu, sídla EP, a hlasovali by v súlade so záujmami domácej politiky. Odhlasovali by v záseade to, na čom sa dohodla Európska rada. Lebo tá predstavuje európsku vládu. Zname-

nalo by to obrovské úspory a výrazné zjednodušenie celého legislatívneho procesu EÚ. V takomto prípade by Štrasburg úplne postačoval ako jediné sídlo Európskeho parlamentu. Je to však skôr moja voľná úvaha. Akýkoľvek posun v uvedenom smere by znamenal vážny zásah do Lisabonskej zmluvy, ktorá je akousi ústavou EÚ, čo nevidím v súčasnosti ako príchodné.

• **Jestvuje perspektíva, že sa rozdiely medzi členskými štátmi Únie čoskoro odstránia?**

Nie som euroskeptik, no v súčasnom usporiadaní sveta sa táto otázka javí ako takmer nepriečelná. Jednoducho preto, lebo súčasnému svetu vládnu peniaze a zisk. Dominantným usporiadaním je kapitalistický systém, ktorý na jednej strane má obrovskú dynamiku, ale na druhej strane silní sa stávajú silnejšími a slabší slabšími. To je sprievodný znak kapitalizmu a zatiaľ sa nenašiel kapitalizmus s takou tvárou, ktorý by dokázal zastaviť zvyšovanie rozdielov. Aj teraz sme svedkami toho, že napriek existencii rozličných foriem fondov pomoci sa rozdiely medzi silnejšími a slabšími v EÚ prehĺbujú, čo nakoniec platí aj o Slovensku a jeho regiónoch. Riešenie tohto problému je obrovská výzva pre budúcnosť.

• **Spolupracujú europoslanci zo Slovenska pri témach, ktoré môžu ovplyvniť kvalitu života na Slovensku?**

S výnimkou niektorých otázok menšinovej politiky môžem povedať, že všetci trinásti europoslanci vieme za Slovensko koordinovať svoju činnosť, a najmä pri kritických hlasovaniach spojiť sily. Spojiť sily neznamená len spoločne hlasovať za body, ktoré sú v záujme našej krajiny, ale hlavne presvedčiť kolegov v našich politických skupinách, aby podporili pozíciu prospešnú pre Slovensko. Typickým príkladom bolo hlasovanie o predĺžení konečného termínu čerpania prostriedkov EÚ za finančné obdobie 2007 – 2014, a to z roku 2016 na rok 2017, teda o jeden rok. Bola to výnimka, ktorá sa týkala len Slovenska a Rumunska. Bolo treba vynaložiť značné úsilie, aby prešla cez Európsky parlament. Záujem o túto výnimku mali dodatočne aj ďalšie krajiny, napríklad Česko, Slovinsko a pobaltské štáty, ale v ich prípade by výnimka bola nepriečelná.

• **Je rozdiel medzi poslancami iných štátov a slovenskými europoslancami v lojalite k vlastnej krajine?**

Určite nie. Všetci poslanci sú pod spoločenskou kontrolou médií, politických strán, inštitúcií, ale i občanov vo vlastných krajinách, čo samozrejme podmieňuje lojalnosť voči vlastnej krajine u každého europoslancu. To zároveň v istých chvíľach vytvára aj komplikácie pri hlasovaní. Keď viaceré krajiny, aj Slovensko, zaostávajú pri čerpaní eurofondov, máme problém presvedčiť poslancov z krajín čistých prispievateľov, napríklad Nemecka alebo Holandska, aby odsúhlasili v rámci rozpočtu EÚ potrebnú výšku prostriedkov pre vyrovnávanie regionálnych rozdielov. Pretože v ich domáciach krajinách občania protestujú proti príspevkom, ktoré sa míňajú účinku. Na úrovni europoslancov sa tak stretávajú protichodné záujmy, zatiaľ sa však väčšinou presadzujú riešenia, ktoré rešpektujú európsku solidaritu.

R - 2014025

Hospodárska politika vlády má mať trhový aj sociálny rozmer

Sociálnosť štátu musí byť prirodzená

Štefan SAMSON – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Prakticky pred každými voľbami, či už parlamentnými, do vyšších územných celkov, komunálnymi aj teraz pred prezidentskými, sa uvažuje a hovorí o tom, aký má byť štát. Pritom sa myslí na to, aká má byť hospodárska politika vlády, či a do akej miery má spĺňať sociálne prvky alebo ako tomu niektorí hovoria, či má ísť o „sociálny štát“. Z takéhoto prístupu vyplýva, akoby sme automaticky dali do protikladu trhový hospodársky stránku štátu so sociálnou.

Trhové hospodárstvo v skutočnosti je a malo by byť aj sociálne ponímané a takto aj uskutočňované. Dá sa to povedať aj tak, že trhové hospodárstvo nemôže nebyť sociálne. Každé hospodárstvo má svoju sociálnu stránku, a to nielen z hľadiska formy, ale najmä z hľadiska obsahu. Isteže, nie každé hospodárstvo musí mať trhový podoba, no sociálnu každé. Teda hovorí a píše, že ekonomika má byť aj sociálna alebo že štát má byť sociálny, je do určitej miery aj zbytočné. Mala by to byť samozrejmosť.

■ SPOJENÉ NÁDOBY

Do akej miery sa naplnia táto samozrejmosť – sociálnosť v ekonomike, to už nie je také jednoznačné. Je to dané viacerými faktormi. Závisí to predovšetkým od dosiahnutej úrovne hospodárstva štátu a od presadzovanej a uskutočňovanej hospodárskej politiky vládou, ale aj od vonkajších hospodárskych a politických podmienok štátu. Vyššia úroveň hospodárstva by mala prinášať viac úžitku a uspokojenia ľuďom. Mali by sme mať vyššie reálne príjmy, lepšie sociálne služby, kvalitnejšie zdravotnícke služby, ale aj lepší, kvalitnejší vzdelávací systém. Neefektívne hospodárenie štátu s verejnými financiami zas naopak znižuje a znehodnocuje aj v tvorbu hrubého domáceho produktu a neprináša vyššiu sociálnu úroveň.

Trhová a sociálna stránka hospodárstva tvoria určitú jednotu. Jedna druhú nevyklučuje, ale naopak predpokladá ich vzájomnú symbiózu. Tieto dve stránky hospodárstva a ich fungovanie nie sú v rozpore, ale naopak jedna druhú si vyžaduje a jedna druhú v raste aj podporuje. Rozumne uplatňovaná rastúca sociálnosť v ekonomike podporuje späť aj rast samotnej ekonomiky.

Podľa toho ako vládne kabinety pristupujú k sociálnosti ekonomiky, v akej miere ju zameriavajú na prospech ľudí, najmä tých menej solventných a chudobnejších, zvykneme hovoriť o viac alebo menej sociálnej vláde, resp. sociálnom štáte. O hospodárskej politike vlád všeobecne platí, že princípy trhovej ekonomiky by nemali byť uplatňované v protiklade k jej

sociálnym prvkom. A platí to aj opačne. Sociálne aspekty v hospodárstve by nemali byť realizované na úkor oslabovania stimulov trhovej ekonomiky.

■ PRÍKLADY Z PRAXE

Povedzme také zavedenie dvadsiatkorunového poplatku za návštevu u lekára a potom aj jeho zrušenie. Nemožno ho hodnotiť ako vyložene dôležitý sociálny alebo nesociálny prvok. Ani vládu podľa neho nemožno posudzovať ako sociálnu či asociálnu. Zavedenie poplatku nebolo ani tak nesociálne ako nepopulárne. Jeho zrušenie nebolo zas ani tak veľmi sociálne, aby prispelo k vyššej sociálnej úrovni života, ale skôr to bolo opatrenie populárne. Ak sa jeho zavedením ako ekonomickým nástrojom trhovej ekonomiky očakávalo určité, aspoň čiastočné zefektívnenie chodu zdravotníctva, tak ho bolo potrebné považovať za správne, nie za nesociálne. Jeho zrušenie bolo v podstate skôr politické gesto. A okrem toho určité, možno aj symbolické poplatky za poskytované služby, či už v zdravotníctve, ale aj v iných oblastiach, by možno utopovali u nás zaužívaný prejav vďačnosti, ak tak môžeme nazvať prejavy malej korupcie a úplatkárstva. Veľkú korupciu a veľké úplatkárstvo by takéto poplatky neovplyvnili. Veľká korupcia je spojená s nečestným podnikaním, s neplnením si daňových povinností a je tiež spriaznená s dnešným mechanizmom fungovania politických strán.

■ (NE)SOCIÁLNE PODNIKY

Ako ďalší príklad uvedme podniky, ktoré sme nazvali „sociálne“. Týmto pomenovaním ešte nemusia spĺňať kritériá sociálne zameranej hospodárskej politiky vlády a „sociálneho štátu“. Nemusia ich spĺňať a ani ich nespĺňajú najmä vtedy, ak tieto podniky sú akoby vyčlenené z princípov trhovej ekonomiky a ich hospodárska a sociálna efektívnosť je pochybná. To, že tieto sociálne podniky sú financované do značnej miery z eurofondov, na veci nič nemení. Aj s prostriedkami z eurofondov je potrebné čestne a efektívne hospodáriť. Tým samozrej-

me netvrdíme, že nemôžu existovať v štáte podniky, ktoré by boli sociálne zamerané a podporované aj z verejných financií.

■ ROVNÁ DAŇ

Sociálne zameranou najmä nie pre nízko príjmové vrstvy obyvateľstva nebola, podľa nášho názoru, ani daňová reforma s jednotnou 19-percentnou sadzbou, teda ako sa jej hovorilo „rovná daň“. Išlo pri nej skôr o technickú a administratívnu úpravu s pozitívnym zameraním na podnikanie. Zaviedla sa zvýšením nepriamej a znížením priamej dane – a to nebolo sociálne opatrenie na prospech nízko príjmových vrstiev. A už nielen nesociálne, ale priam škodlivé a pritom neodborné boli politické zásahy vlády po roku 2002 do priebežného prvého dôchodkového piliera, čím vznikli medzi dôchodcami veľké nespravodlivosti. Tí, ktorí išli do starobného dôchodku pred rokom 2004, akoby mali pykať za to, že väčšinu svojho života pracovali v období socialistického hospodárstva. Doteraz ani jedna vláda túto skrivosť dôsledne neopravila.

■ ZÁKONNÍK PRÁCE

Ani posledným novelám Zákonníka práce by som nedával označenie sociálnosti. Skôr by som ich považoval za zbytočné a robené ako ústretové gesto raz voči podnikateľom a inokedy voči zamestnancom a ich odborovým organizáciám. V období, v ktorom boli prijímané, nemohli nejako zvlášť pomôcť k oživeniu trhu práce, k zvýšeniu zamestnanosti a zníženiu nezamestnanosti.

Dôležitejšie ako hovorenie o sociálnej politike vlády a o sociálnom štáte je konanie a realita. Predovšetkým treba vytvárať podmienky na hospodársky rast a rozvoj, a tým aj na zdroje pre sociálnu politiku štátu, a potom s týmito prostriedkami rozumne hospodáriť a efektívne ich používať. Netreba zabúdať na to, že zdroje pre sociálnu politiku vlády vytvárame v trhovom hospodárstve.

Autor je profesor Ekonomickej fakulty TU Košice.

SERIÁL

Po sarajevskom atentáte koncom júna 1914, ktorému padol za obeť následník trónu rakúsko-uhorskej monarchie, bolo celkom zrejme, že tento zbytočný a neuvážaný čin bude mať vážne následky, aj keď spočiatku nie všetci rozmýšľali tak ako nemecký cisár Viliam II., ktorý údajne vyhlásil: „Teraz, alebo nikdy!“ Balkánske plány Rakúsko-Uhorska však nikoho nenechávali v pochybnostiach, že Viedeň s podporou Berlína atentát využije na svoje ciele.

Globálny konflikt sa začal útokom Viedne na Srbsko

Medzník modernej histórie

Ferdinand VRÁBEL – Foto: archív

III. časť

Opakované snahy náčelníka rakúsko-uhorského generálneho štábu Conrada von Hötzendorfa o preventívnu vojnu proti Srbsku boli dobre známe a teraz prišla chvíľa, keď monarchia mohla Srbsko potrestať. Spoločná rakúsko-uhorská ministerská rada sa na svojej porade 19. júla 1914 dohodla na texte ultimáta Srbsku, ktoré bolo zámerne sformulované tak, aby ho Srbsko nemohlo prijať ako celok, čo znamenalo jedine: vojnu. Ultimátum schválil cisár 21. júla a z Viedne ho hneď poslal na vedomie aj do Berlína. Srbsku doručili tento dokument 23. júla.

■ STRACH ZO SLOVANSTVA

Uhorský ministerský predseda István Tisza mal spočiatku z vojny strach a nechcel, aby si monarchia v prípade víťazstva pripojila srbské územie. Obával sa totiž vzrastu počtu slovanského elementu v ríši, čo by podľa neho mohlo ohroziť dualizmus. Po 10. júli 1914 však Tisza zmenil názor a priklonil sa na stranu jastrabov. Unášal sa tiež nádejami, že vojna bude krátka a pre monarchiu budú určité nebezpečenstvo znamenať len prvé týždne, po ktorých sa nemecká armáda po svojom bleskovom víťazstve na západe zapojí do vojny proti Rusku na východe. Podľa neho rýchle úspechy proti Rusku, pripojenie sa Bulharska a neutralita Rumunska potom zohrajú rozhodujúcu úlohu v konečnom význení konfliktu.

Rakúsko-Uhorsko zaslalo 23. júla 1914 Srbsku ultimátum, ktoré bolo sformulované tak, že ho srbská vláda nemohla ako celok prijať. Rusko a Veľká Británia vyvíjali na Belehrad značný tlak, aby ultimátum prijal a zabránil tak vojne; diplomatické iniciatívy však neboli úspešné. Aj keď Srbsko vo svojej odpovedi, ktorú rakúsko-uhorskému vyslancovi v Belehrade barónovi Gieslovi doručil osobne srbský premiér Nikola Pašić 25. júla 1914, väčšinu požiadaviek Viedne prijala, monarchia túto odpoveď vyhlásila za nedostatočnú a (podporovaná Berlínom) vypovedala Srbsku 28. júla 1914 vojnu. Rusko na základe spojeneckej zmluvy so Srbskom vyhlásilo 29. júla čiastočnú a 30. júla úplnú mobilizáciu. Tento krok zameraný na podporu Srbska považovalo Nemecko za nepriateľský akt voči sebe a žiadalo, aby Rusko mobilizáciu zrušilo. Keď sa tak nestalo, vyhlásilo Nemecko 1. augusta Rusku vojnu a 3. augusta aj Francúzsku. Napokon 4. augusta vstúpila do konfliktu aj Veľká Británia, keď vypovedala vojnu Nemecku.

■ VOJNOVÉ PLÁNY

V nemeckých plánoch mali rozhodujúcu úlohu úvahy poľného maršala grófa Alfreda von Schlieffena (1833 – 1913), ktorý bol v rokoch (1891 – 1906) náčelníkom nemeckého generálneho štábu. Keďže Schlieffen vychádzal z reálnej úvahy, že Ne-

mecko nemôže viesť súčasne vojnu na dvoch frontoch – na západe aj na východe – predstavoval si, že Nemecko najprv v krátkej a rýchlej vojne porazí Francúzsko, a potom sa všetkými svojimi silami vrhne na východe proti Rusku. Bola to myšlienka „bleskovej vojny“ (Blitzkrieg), v ktorej však mala svoju úlohu aj vonkoncom neprijateľná myšlienka útoku na Francúzsko cez neutrálne Belgicko a Luxembursko. Podľa tohto plánu už 2. augusta napadli nemecké vojská Luxembursko a 3. augusta Belgicko.

Vojnové operácie na Balkáne sa začali 29. júla delostreleckým ostreľovaním Belehradu; pozemný útok 5. a 6. rakúsko-uhorskej armády v povodí Driny a 2. armády v povodí Dunaja a Sávy (celkom 140 000 mužov) nasledoval pod velením poľného zbrojmajstra Oskara Potioreka 12. augusta. Po prvých úspechoch – prechod cez rieky Drinu a Sávu a obsadenie mesta Šabac – však musel Potiorek, ktorý nebol schopný koordinovať súčinnosť troch armád, pod tlakom protiofenzívy srbského poľného maršala Radomira Putnika, ustúpiť. Už 23. augusta tak Srbi zatlačili rakúsko-uhorské jednotky za rieky Drinu a Sávu na ich východiskovú líniu.

■ SRBSKO NEPORAZILI

Aj keď straty rakúsko-uhorskej armády počas týchto bojov neboli príliš veľké (najmä v porovnaní s neskoršími veľkými ofenzívami), vážnejší bol dosah na morálku a sebavedomie armády monarchie. Rakúsko-Uhorsko (5. armáda) v tejto prvej protisrbskej kampani stratilo okolo šesťsto dôstojníkov a približne dvadsaťtisíc vojakov. Podľa politikov aj vojakov vo Viedni a v Budapešti mala rýchla porážka Srbska a jeho „potrestanie“ upevniť bojovú morálku armády pred jej nástupom proti Rusku, kde sa očakávali úporné boje. Stal sa však opak, päťdesiatmiliónové Rakúsko-Uhorsko utrpelo porážku od maličkého, iba päťmiliónového Srbska, ktoré navyše postihli nemalé straty v predchádzajúcich balkánskych vojnách v rokoch 1912 – 1913 a ešte nestihlo doplniť ani stavu svojej armády, ani výstroja a výzbroje.

Až v druhej protisrbskej ofenzíve, ktorú pre 5., 6. a časť 2. armády nariadil Conrad von Hötzendorf 8. septembra 1914, sa Rakúsko-Uhorsko podarilo zatlačiť srbské vojská na juhovýchod, ale následná srbská ofenzíva postup rakúsko-uhorských jednotiek pod velením generála Alfreda Kraussa zase zastavila a donútila ich ustúpiť. Tentoraz však vojská monarchie neustúpili až za rieky Drinu a Sávu, ale udržali si malé časti srbského územia a predmostia pri týchto riekach ako dôležitý predpoklad na budúce akcie.

(Pokračovanie v ďalšom čísle)

S Jozefom HAJNIŠOM o živote slovenskej menšiny na Ukrajine

Na Zakarpatsku krajanovia vstali z popola

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Archív JH

Jozef HAJNIŠ, fyzik z Výskumného ústavu elektronickej fyziky Ukrajinskej akadémie vied, Slovákom pôvodom zo zakarpatskej oblasti Ukrajiny, sa narodil v slovenskej rodine, ktorá sem prišla z okolia Levíc. Dnes patrí medzi vedúce osobnosti slovenského života v Zakarpatskej Ukrajine, pôsobí ako popredný organizátor národného a kultúrneho života, ako redaktor a publicista, má vysoké zásluhy o národný, kultúrny, vzdelávací a spolkový život Slovákov v regióne, čo predchádzajúci režim nedovoľoval. Vybudoval okrem mnohého iného dokumentačnú činnosť o Slovákoch v zahraničí, čo sa stalo základom výstavy Slováci na Zakarpatsku. Matičný časopis Slovensko ho nazval Slovákom, ktorý je srdcom na Slovensku a dušou v Zakarpatsku. V minulých dňoch ho prijal v Bratislave prezident republiky, aby ocenil jeho dlhoročnú činnosť. Využili sme to na rozhovor.

• **Prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič ocenil dve desaťročia rokov vašej práce na prospech slovenskej menšiny v Zakarpatskej Ukrajine. Ako ste to prijali vy osobne a ako to prijala slovenská krajanová komunita?**

Je to pre mňa veľmi vzácna a významná chvíľa. Chápem to nielen ako moje osobné ocenenie, ale v prvom rade ako ocenenie dvadsaťročnej činnosti Oblastnej kultúrno-osvetovej organizácie Matice slovenskej na Zakarpatskej Ukrajine, ktorej mám tú česť byť predsedom. Zároveň to chápem aj ako ocenenie celej slovenskej komunity na Ukrajine, ktorá po páde totality doslova vstala z popola, obnovila svoje tradície a obrady, vybudovala národnostné školstvo, rozvinula národnostnú kultúru, upevnila národnostné ctenie a povedomie. Toto som vo svojom ďakovnom príhovore povedal aj pánovi prezidentovi SR. Napokon, aj Matica slovenská na Slovensku už pred niekoľkými rokmi ocenila slovenskú komunitu na Ukrajine ako jednu z najdynamickejších sa rozvíjajúcich slovenských komunit vo svete a Maticu slovenskú na Zakarpatskej Ukrajine ako jednu z najaktívnejších slovenských organizácií vo svete. Preto i krajanová komunita v Zakarpatskej Ukrajine s radosťou, a povedal by som s hrdosťou, a povedal by som s radosťou, prijala toto vzácne vyznamenanie svojho predstaviteľa.

• **Domnievate sa, že venujete dostatok pozornosti životu našich krajanov v Zakarpatskej Ukrajine a čo by ste privítali pre rozvoj informovanosti?**

Matica slovenská na Slovensku bola jednou z prvých inštitúcií, ktorá podala pomocnú ruku Slovákom na Ukrajine hneď po páde totality. S Maticou slovenskou máme dlhoročnú veľmi dobrú a užitočnú spoluprácu: detské letné tábory na Slovensku, vedecké a metodické semináre a konferencie, umelecké podujatia a folklórne festivaly, súťaže, konkurzy a kurzy, na ktorých sa pravidelne zúčastňujeme. Je to i účasť umeleckých telies, ako i významných osobností zo Slovenska na našich podujatiach, metodická, morálna i materiálna podpora. Veľmi vzácnu je i pomoc vo forme literatúry, kníh, časopisov a novín. Toto si nesmierne vážime. Myslím si, že pre rozvoj

informovanosti je potrebné sa viac navzájom stretávať a navštevovať. V tomto smere by sme uvítali bezvívazový styk s materinskou vlasťou – Slovenskou republikou a zároveň aj s celou Európou.

• **Isteže je ťažko na krátkej ploche vyjadriť sa o vrcholoch činnosti za dve desaťročia, ale predsa – ktoré udalosti boli najvýznamnejšie, ktoré vám osobne utkveli najväčšími v pamäti?**

Koncom roka 2013 sa uskutočnila Slávnostná akadémia venovaná 20. výročiu činnosti MS v Zakarpatskej Ukrajine, na ktorej sme si pripomenuli hlavné výsledky a úspechy na tejto ceste. Rozsiahla informácia o našej činnosti bola publikovaná aj na webovej stránke Matice slovenskej. Ale ak mám pripomenúť a zdôrazniť hlavné a najvýznamnejšie udalosti, tak by som v prvom rade hovoril o samotnom vzniku Matice slovenskej v Zakarpatskej Ukrajine. Bola to naozaj významná udalosť v živote každého Slováka v Zakarpatskej Ukrajine. Ďalej by som spomenul založenie Redakcie slovenského vysielania v Zakarpatskej štátnej televíznej a rozhlasovej spoločnosti, založenie tlačového orgánu Matice slovenskej v Zakarpatskej Ukrajine – novín Podkarpatský Slováčok. Ale skutočne najväčším našim úspechom, najväčšou našou pýchou, radosťou a hrdosťou slovenskej komunity na Ukrajine je otvorenie školy so slovenským vyučovacím jazykom, ako i otvorenie Centra slovenskej kultúry v Užhorode.

• **Na Slovensku významné spoločenské podujatia, ktoré Matica organizuje v zakarpatskej oblasti, majú odozvu, neraz sa na nich zúčastňuje aj diplomatický zbor – ako sa vám darí udržiavať aj aktivitu mladých ľudí?**

Mnohé naše tradičné aktivity sú orientované v prvom rade na deti a mládež: oblastná súťažná prehliadka v prednese rozprávky a poézie Čaro rozprávky, oblastná súťažná prehliadka slovenskej ľudovej piesne Zlatý slávik, oblastná súťažná prehliadka Slovenský Betlehem a mnohé iné. Každým rokom sa zvyšuje nielen počet účastníkov na týchto detských podujatiach, ale i kvalita ich výkonu. Aj na vrcholnom podujatí zakarpatských Slovákov – Slávnosti slovenského

ľudového umenia – sa zúčastňuje čoraz väčší počet mládeže a dokonca už aj školskej mládeže. Tento proces sa zintenzívnil otvorením Centra slovenskej kultúry, v ktorom sa stále konajú podujatia a aktivity pre deti a mládež. Navyše, čo nás nesmierne teší, často rôzne aktivity iniciujú práve mladí ľudia, žiaci základnej a strednej školy. Veľkým povzbudením pre deti a mládež je účasť na detských letných táboroch a na iných kultúrno-vzdelávacích aktivitách na Slovensku. Vyše sto našich detí a mladých ľudí sa každoročne zúčastňuje na rôznych kultúrno-vzdelávacích aktivitách na Slovensku.

• **Žijete v štáte, ktorého vývoj sleduje celý svet, Slovensko, jeho verejnosť i ústavné orgány podporujú nezávislý rozvoj a celistvosť Ukrajiny, ako sa vývoj dotkol slovenskej menšiny, Matice, ako ste prežívali a ako prežívate terajšie udalosti a vývoj?**

Udalosti, ktoré sa odohrávajú v posledných mesiacoch na Ukrajine, sa dotýkajú všetkých občanov, a samozrejme i tu žijúcich Slovákov. Slováci na Ukrajine sú tolerantnými občanmi, aj keď v zakarpatskej oblasti je stále pomerne pokojná situácia, prežívame spolu s inými regiónmi ťažké chvíle a skúšky, ktoré postihli národ Ukrajiny. Preto sme vo februári z dôvodu nepriaznivej spoločensko-politickej situácie na Ukrajine zrušili XIII. ročník Reprezentačného fašiangového plesu zakarpatských Slovákov.

• **Európska únia sa rozhodla pre tento rok znížiť clá na deväťdesiatpäť percent priemyselných a na osemdesiat percent poľnohospodárskych produktov.**

Je to veľmi pozitívny a ústretový krok. Veď Ukrajina je momentálne na hranici ekonomického kolapsu. A práve tento krok by pomohol ekonomickému rastu, vytvoreniu nových pracovných príležitostí, oživeniu priemyselnej a poľnohospodárskej výroby a rastu životnej úrovne občanov. Slováci na Ukrajine sú za európske smerovanie Ukrajiny a považujú za veľký význam podpísanie politickej časti dohody s Európskou úniou. Tieto kroky približujú realizáciu túžby Slovákov na Ukrajine, že čoskoro budeme žiť v spoločnej Európe.

AKTIVITY KRAJANOV

Ósmeho apríla tohto roku vo veku sedemdesiatich rokov náhle zomrel Vojtech Markuš, dlhoročný krajanový pracovník a funkcionár, mecenáš slovenských tenistov na turnajoch v Austrálii a honorárny konzul Slovenskej republiky. V Brisbane je každý piatok od 18. – 19. hodiny pravidelné slovenské vysielanie Rádio 4EB 98.1 FM, programy sa dajú počúvať aj cez internet <http://www.4eb.org.au/listen>. Sokol Sydney uskutočnil v sobotu 14. apríla 2014 v rámci podujatia Česko-Slovenská športová pohoda turnaj v nohejbale a vo volejbale.

Monitoring práce a aktivít krajanov Slovákov

V čase spolupatričnosti

Spracoval: Claude BALÁŽ

Slovenská katolícka misia v Bruseli pripravila 13. 4. 2014 na Kvetnú nedeľu Spoločnú krížovú cestu zahraničných komunit. Fašiangový maškarný ples zorganizoval Zväz priateľstva Cyprus – Slovensko v spolupráci s Maďarsko-cyperským zväzom priateľstva a kultúrnych vzťahov 1. marca 2014 v hoteli Crowne Plaza v Limassole.

Regionálna Obec Slovákov v Českej republike v Sokolove a Karvinej prichystali v apríli pre svojich členov turistické podujatia vo voľnej prírode. Dokumentačné a múzejné stredisko slovenskej menšiny v ČR a Klub slovenskej kultúry v Prahe uviedli 10. 4. 2014 v spoločenskej sále DNM literárne pásmo k 160. výročiu narodenia P. O. Hviezdoslava a k 140. výročiu narodenia Janka Jesenského. Slovenská katolícka misia v Paríži pozýva na bohoslužbu v slovenskom jazyku, ktoré sa konajú každú prvú a tretiu nedeľu v mesiaci v kaplnke pod Kostolom St. Marie Madeleine.

Matica slovenská Markovac a SKUS „Fraňo Strpač“ Markovac usporiadali 21. apríla 2014 v obci Drevenice veľkonočné večerné predstavenie. Škôlka v Dubline pre slovenské deti zorganizovala 14. marca 2014 fašiangovú zábavu. Večer tanečného humoru v podaní skupiny Všetechníci a slovenská veselica s folklórnym súborom Ostroha sa uskutočnil 26. apríla 2014 v divadle Tivolli v Dubline.

Žiaci, ktorí navštevujú Vzdelávacie centrum pre slovenské deti v Írsku, sa už tradične v tomto ročnom období tešia na tvorivé dielne, kde si mohli vlastnoručne vyrobiť rôzne veľkonočné dekorácie. V tomto roku mali možnosť po prvý raz zúčastniť sa na týchto tvorivých aktivitách aj detičky žijúce v Limericku a okolí. Spolu so svojimi rodičmi a s priateľmi sa aj v sobotu 12. apríla stretli v poľbočke Vzdelávacieho centra, ktoré v Limericku sídli v priestoroch CBS School.

V nedeľu 30. marca 2014 Slovensko-kanadské Múzeum kultúrneho dedičstva (SKMD) predstavilo pásmo Naše multikultúrne dedičstvo na Michael Power/St. Joseph strednej školy v Etobicoke. Bola to príležitosť aj na finančnú podporu múzea. Uskutočnilo sa tiež odovzdávanie štafety predsedníctva SKMD od Margaret Dvorskej novej predsedníčke Aylene Melas. V Britskej Kolumbii vydali 20. číslo časopisu Slovo, Jar 2014. Výročná schôdza 31. Zboru Kanadskej slovenskej ligy v St. Catharines sa konala v nedeľu 6. apríla 2014 v Holy Rosary Hall, 35 Queen Street South v meste Thorold, Ontario.

Pri príležitosti osláv 192. výročia narodenia J. K. Viktorina, významného predstaviteľa slovenskej kultúry a zároveň dôležitej postavy maďarskej kultúrnej histórie, ktorý posledných osem rokov svojho života prežil vo Vyšehrade, Dom osvety kráľa Mateja

Korvína vo Vyšehrade a Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti 22. marca 2014 vykonali slávnostné odhalenie pamätnej tabule na budove Základnej školy L. Áprilyho. V duchu hesla Jeden pre druhého, spolu za Tardoš pripravila 7. marca 2014 obecná a slovenská národnostná samospráva v Tardoši stretnutie Slovákov.

Pri príležitosti maďarského národného sviatku odovzdali najvyššie štátne vyznamenania v budapeštianskom Paláci umení. Maďarský strieborný rad za zásluhy udelili emeritnému evanjelickému farárovi Pavlovi Kutyejovi, ktorý v Békešskej Čabe vykonával duchovnú službu takmer polstoročie. Emeritný evanjelický farár dodnes aj vo veku sedemdesiatich šiestich rokov príležitostne slúži Bohu a ľuďom.

Prvé tohoročné číslo časopisu Pohľady sa 4. apríla 2014 okrem Rakúska vydalo na ďalekú cestu do Austrálie, Kanady a USA. Pohľady putujú za svojimi čitateľmi aj do Srbska, Nemecka, Švajčiarska, Chorvátska, Maďarska, Čiech, Bulharska, Rumunska, Talianska, Poľska a Francúzska.

V Slovenskom národnom dome v Kysáči bolo vo štvrtok 20. marca 2014 19. zasadnutie Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny (NRSNM). Na programe zasadnutia boli výročné správy za rok 2013 a plány a programy na rok 2014 tých inštitúcií a ustanovizní, ktorých zakladateľom a spoluzakladateľom je NRSNM.

Delegácia AP Vojvodiny, zložená zo zástupcov národnostných rád národnostných menšín, na čele s Annou Tomanovou Makanovou, podpredsedníčkou Zhromaždenia AP Vojvodiny a predsedníčkou Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny, sa zúčastnila 9. 4. 2014 na konferencii Vojvodina Európa v malom, národnostnej menšiny vo Vojvodine a Srbsku.

V sídle Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v rumunskom Nadlaku 21. marca 2014 po šiestykrát slávnostne odovzdali Cenu Ondreja Štefanka. Túto prestížnu cenu v oblasti propagácie slovenskej literatúry dostal Dr. Michal Babiak, kulpský rodák, ktorý už dlhší čas pôsobí na Slovensku. Cenu za organizačnú a spolkovú činnosť udelili predsedníčke Matice slovenskej v Srbsku Katarine Melegovej Melichovej a americkej Slovenke Nine Holey.

Veľkonočnú dielňu zriadili mladé slovenské dievčatá pri škole vo Wallisellen pri Zürichu. Združenie Krajanov a Priateľov Slovenska v Miláne (ZKPS) L'Associazione dei Connazionali e degli Amici della Slovacchia a Milano usporiadalo tradičné predveľkonočné stretnutie v priestoroch Pacino Cafe, Piazza Bacone 9. Slovensko-americké kultúrne stredisko pozvalo milovníkov slovenskej poézie na nedeľnú kultúrnu popoludňu, ktoré sa konalo 30. marca 2014 na fare Kostola sv. Jána Nepomuckého v New Yorku.

V projekte pre hudobne nadané deti vystúpi šesťopäťdesiat účinkujúcich Talenty učia počúvať hudbu srdcom

Text a foto: Martin PODHRADSKÝ

Aj vy sa vo svojom okolí často stretávate so šomraním? Na všetko. Ako je zle a bude ešte horšie? Čo už my taký malý národ v strede Európy môžeme – akurát sa tak na všetko len prizerať. Podceňovanie seba a všetkého, čo je naše, už podaktorí povýšili na „národný šport“. Pútajú na seba pozornosť vyvolávaním pesimizmu a šírením negatívnych pocitov. Tvoria nám umelý sivý zákal pri pohľade na svet okolo nás.

Umelec Richard Rikkon a Karol Farkašovský (vpravo).

Netvrdíme, že život pri naša iba radosti. Vie ušetriť aj poriadny kopanec, bolesť či sklamanie. Pravda je i to, že zlo je tuhý súper, nahľadáva sebaavedomie, utláča a zneisťuje. Často aj víťazí. Ale nikdy nevíťazí navždy. V boji proti zlu máme iba ten problém, že nevieme, ako dlho potrvá. Máme však v rukách silnú zbraň – našu vlastnú hrdosť. A to nielen vtedy, keď sloven-

skí hokejisti vyhrávajú zápasy na majstrovstvách sveta. Byť vtedy hrdý je móda. Ale ozajstným životným kumštom je nájsť vnútornú inšpiráciu na hrdosť aj pri menej honosných, bežných príležitostiach. Napríklad keď niekto vdýchne myšlienku život a stane sa z nej projekt. Dve známe slovenské osobnosti – televízny moderátor Karol Farkašovský a klavírny virtuóz Richard Rikkon – dali hlavy dokopy

a vznikla zaujímavá myšlienka: pomôcť hudobne nadaným deťom rozvinúť ich umeleckú kreativitu. Naučiť ich nielen počúvať hudbu ušami, ale aj cítiť srdcom.

■ ROŽŇAVSKÉ POVZBUDENIA

„Hudbou najviac osloví publikum vtedy, keď sám do nej dávaš svoju dušu,“ znela dobrá rada známeho koncertného pianistu mladému huslistovi zo

ZUŠ v Rožňave. Práve na Gemeri odštartoval celoslovenský projekt Talenty mesta a Richard Rikkon. Riaditeľka ZUŠ v Rožňave E. Klenovská nepoprela, že z ponuky mala najskôr značné obavy. Musela vybrať najlepších pätnásť žiakov na spoluprácu s virtuózom. Keďže talentov je v Rožňave dosť, ukázalo sa, že to vlastne nebol až taký problém. Klavírny majster to so žiakmi vie, dokáže ich motivovať, pracovať s ich hudobným cítením tak, aby nehrali a nespievali iba technicky dobre. Dôležité je, aby z nich na pódiu vyžarovala radosť z toho, čo robia. Iba tak vedia „zapáliť“ aj tých v hľadisku.

■ KLDNÁ ODOZVA

Karol Farkašovský, ktorý zabezpečuje projekt organizácie a zároveň moderuje koncerty, hovorí, že všade, kde ho doteraz ponúkli, sa stretáva s mimoriadne kladnou odozvou. Dodáva: „Ludia oceňujú nielen samotnú myšlienku inšpirovať deti k tomu, aby rady cvičili. Na koncertoch, ktoré vždy nasledujú po technickej výučbe s pianistom, sa totiž darí naplniť sály pozitívnymi emóciami. Rodičia nespoznávajú vlastné deti. Po koncerte prichádzajú za nami s tým, že svojho syna alebo dcéru ešte takto hrať nepočuli.“ Celoslovenský projekt už uviedli okrem Bratislavy a Rožňavy aj v Trebišove, Humennom, Spišskej Novej Vsi a Ružomberku. Pripravený je aj pre Banskú Štiavicu, Zvolen, Sninu, Piešťany... Uvedú ho v tridsiatich piatich slovenských mestách. Celko-

vý počet účinkujúcich talentovaných detí presiahne šesťopäťdesiat.

■ PROFESIONÁLNA NOBLESA

Koncerty tohto projektu sa vymykajú z bežného rámca pravidelných prehrávok. Sú žánrovo veľmi pestré. Tak sa v sále stretne hudobná klasika Chopin, Brahms, Schubert, Liszt, Chačaturjan so slovenskou či svetovou hudobnou modernou, ba dokonca aj s tanečným či baletným umením. Lebo aj to patrí k hudbe. R. Rikkon podotýka: „Vidieť, aké sú deti na pódiu uvoľnené, ako im od radosti svietia oči a dokážu hrať s virtuózom bez trémy a bez akéhokoľvek rešpektu úplne rovnocenne – už to samo osebe je jedinečný zážitok. A Karol Farkašovský ako skúsený moderátor dodáva slovnou časťou koncertu profesionálnu noblesu.“

Projekt vyvrcholí po celoslovenskom turné televíznym Galakonzertom v Bratislave, kde sa predstavia tí najlepší z najlepších. Máme ich viac než dosť. Plejáda hudobných talentov, ktoré koncerty odkrývajú, naplnia radosťou tak autorov a realizátorov projektu, ako aj učiteľov ZUŠ či rodičov. Okrem doslova hmatateľných emócií totiž zažívajú aj pocit úprimnej hrdosti nad tým, že aj malé Slovensko má niečo výnimočné. Že ako Slováci poznáme svoju cenu a môžeme chodiť v Európe vzpriamene, hrdo a dôstojne ako naozaj rovnocenný partner. To je mimoriadne dôležité tak v umení, ako aj v živote.

Knihy bez (nepotrebných) slov

Svetozár Králik: Absurdity, Vyd. Štúdio humoru a satiry, Bratislava 2013

Svojrážny umelec Svetozár Králik prišiel s originálnym nápadom – vydať knihu bez jediného slova. A je to azda lepšie, ak si pripomenieme tie desiatky titulov so stovkami strán a s tisíckami slov, ktoré zväčša nikomu nič nepovedia... Dlhoročný pedagóg na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave, kde bol istý čas aj riaditeľom, dlhé roky sa okrem olejomalieb a perokresieb venuje aj karikatúrnej grafike. A práve z takýchto kresieb vznikla kniha nazvaná Absurdity.

Svetozár Králik (1935, Veľký Lom) je najmä grafik, animátor a ilustrátor približne päťdesiatich rozprávkových kníh a učebníc pre žiakov základných škôl; vytvoril tiež dvadsaťpäť monumentálnych diel v architektúre na viacerých účelových stavbách po celom Slovensku. Aj keď význam slova absurdný vyjadruje stav nezmyslov, postrehy, ktoré kresbami prezentuje v tejto knihe, objasňujú množstvo zmyslov. Prvým objektom jeho interpretácií je ľudská tvár, keďže v centre Králikovej pozornosti vždy stojí človek, a tak znázorňuje vnútorné pocity svojho modelu, odzrkadľuje vnútorné pochody v jeho tele, jeho rytmus, momentálny psychický stav a azda aj jeho krvný tlak. Majstrov karikatúr, zavše mierne moralizujúcom, ležia v žalúdku najmä fajčiari, falošne zbožní veriaci, priveľkí zvedavci, nenažranci, pírsingoví krásavci... Takže ak sa chcete pozrieť bližšie na seba a nechcete mať pritom svedkov, zadávajte sa do knižky ako do zrkadla, z ktorého na vás hľadí stovka nepriateľivo priťažlivých tvárí. A na záver pridal autor aj prídavok – dokázal dokombinovať vlastné, celkom hotové kresby jednu s druhou navzájom tak dômyselne, že z nich vyšiel ešte väčší zmysluplný nezmysel. Alebo že by nezmyselný zmysel?

(ms)

MEDAILÓN

Jeden z najvýznamnejších tvorcov slovenskej kinematografie Peter Solan sa narodil pred osemdesiatimi piatimi rokmi 25. apríla 1929 Banskej Bystrici, umrel 21. septembra 2013 v Bratislave. Po maturite na gymnáziu v Banskej Bystrici v roku 1948 sa prihlásil na FAMU v Prahe, kde v rokoch 1949 až 1953 študoval filmovú réžiu a patril tiež medzi prvých absolventov.

Filmár Peter Solan

Tu nakrútil i svoj študentský prvý krátkometrážny film pre deti Vianočný dar (1953), v ktorom sa objavil začínajúci herec Ladislav Chudík... Hneď po

promócií nastúpil v Bratislave do Štúdia dokumentárnych filmov, kde nakrútil niekoľko snímok (Fraňo Král, 1954, Trať voľná, 1955...) V roku 1956 prešiel do Štúdia hraných filmov na bratislavskej Kolibe, kde debutoval celovečerným filmom podľa poviedok spisovateľa a dramatika Petra Karvaša Čert nespí, 1956. Peter Karvaš – tiež rodák z Banskej Bystrice – patril medzi Solanových častých spolupracovníkov; v ich tandeme vznikli televízne filmy Malá anketa, 1967, a Sedem svedkov, 1969, satirické diela Pripad Barnabáš Kos, 1964, a Pán si neželal nič, 1970.

Prvý samostatný film a zároveň prvú slovenskú detektívku Muž, ktorý sa nevrátil nakrútil tridsaťročný režisér v roku 1959. Najlepším a najznámejším Solanovým filmom je však dráma Boxer a smrť, 1962, so Štefanom Kvietikom v hlavnej úlohe. Zhodli sa na tom nielen mnohí filmoví kritici, ale svedčí o tom i množstvo cien a ocenení.

V rokoch 1974 až 1978 pôsobil v Štúdiu krátkych filmov ako vyhranená osobnosť a každá z jeho šiestich snímok, ktoré v tomto období vytvoril, bola ovenčená rôznymi cenami a uznaniami. Zaujali najmä krátke filmy Nemecká, 1974, a Architekt Dušan Kuzma, 1978, o autorovi Pamätníka – Múzea SNP...

Pavol M. KUBIŠ

HUMORESKA

Definícia živočícha zvaného celebrita je na Slovensku jednoduchá. Česť výnimkám je to chlap či žena, ktorí sú furt na obrazovke a v bulvári, a to preto, že hrajú v seriáloch, prípadne sa trtošia podľa kľúča čím bohatší, tým lepšie, tárajú rôzne sprostosti, sem-tam sa objaví ich holé fotky alebo všetko dokopy. Z tohto hľadiska nie je rozdiel medzi jemne ubrzdzenou Martinkou z Turca s vizážou Marfuše z filmu Mrázik a fajnovou, silikónom vypchanou profesionálnou frajerkou nejakého nášho plodného miliónára. Ako sa hovorí, o kom sa neklebetí, tak ten v tomto cir-

kuse zvanom 21. storočie existuje. Toto pravidlo pomerne rýchlo pochopili aj naši politici. Veď aj oni chcú byť v očiach, teda celebrity. Prečo? Lebo voľby...

Ešte v raných časoch našej ponovembrovej podmienennej

Alebo taký Janko zo Žiliny. Bol by zrejme oveľa radšej, keby mohol užívať svoje v pote tváre zarobené milióny bez toho, aby sa za ním vláčili novinári, ale sám sa mimovoľne vypracoval na celebritu prvého rangu. Jeho etuda

od vás“ je prinajmenšom hitom konca rokov deväťdesiatych a my sa môžeme len čudovať, že ju ešte nezaradil do repertoáru nejaký mládenec vystupujúci v takzvaných talentových súťažiach.

pustú parlamentnú nudu, ale zachránili nás, ako vždy v dejinách Slovenska, obyčajní ľudia. Napríklad Dodo, povoláním krčmár, zvesuje zástavy, vozí pred úradné budovy hnoj či Rómov a ako bonus je schopný pred vilu už nebohého Biľaka privieztť tank. Jeho bývalý stranický šéf má zasa svrbivé dlane – čo sa fackiek týka – a okrem toho spetrňuje parlamentnú nudu sypaním injekčných striekačiek na hlavu poslanca konkurenčnej strany. Istý znalec politických pomerov ma minule upokojoval, že do europarlamentu sa hlási celá kopa možných celebrit, ale to nás nespasí. Ti budú robiť šašov v Bruseli a my utrieme hubu.

Marek DANKO

Celebrity sa derú z obrazoviek do parlamentu

demokracie sa medzi celebrity bez toho, aby sa tam driapali, dostali niekoľko parlamentní matadori. Napríklad taký Janko, zvaný aj Keľňa. Ani sa chudák nestrkal novinárom do pozornosti a hneď sa medzi národom vžilo namiesto fajnového „no comment“ – nebudem komentovať – rýdzo našské „no cement“.

„do tankoch“ zľudovela a ešte aj dnešní tinedžeri ju bežne používajú. Na cikanie z terasy reštaurácie nemal autorské práva, takže to dnes môže opakovať každý nachmelený Jano bez toho, aby platil licenčné poplatky. Vlado z Elektry má oproti tomu iba jedno celebritné vystúpenie, ale zato spevácke. Odobierka „Idem

Dnes je však situácia viac než znepokojivá. Celebrity na našej politickej scéne povážlivo ubúdajú. Už ani Anča z Kysúc nerozdáva mľaskavé facky a čochvíľa prideme aj o lča, ktorý svojou „organizáciou spojených náborov“ dlho bavil náš neustále si opasky uťahujúci pospolitý ľud. Už to vyzeralo na boha-

GLOSÝ

Šmejd má osemdesiatpäť

Hanlivý názov „šmejd“ má svoj úctyhodný vek – osemdesiatpäť rokov. Vznikol v čase nástupu svetovej hospodárskej krízy v období medzi vojnami, presnejšie v roku 1929.

Ludia strácali prácu, tovarne sa zatvárali alebo aspoň obmedzili výrobu, na Slovensku sa dokonca demontovali a ich zariadenia sa vozili do materských firiem v Česku (napr. továreň Union vo Zvolene), hlboko klesla priemerná mzda, a tým aj predaj výrobkov.

Vtedy si textilka v Liberci vymyslela obchodný ľah: vedela, že anglické látky sa lepšie predávajú, a tak sa na pulloch objavili baly látok, ktoré mali na úzkom jednofarebnom okraji vytkané po celej dĺžke British made – British made – British made ..., teda britišmejd, aj keď Angličko nikdy nevideli, lebo ich tkali v Liberci. Britišmejd sa v hovorovej reči skrátil na šmejd – a zo šmejdu vznikla profesia ľudí, čo ho predávajú: šmejdi. Porokoch, v čase veľmi podobnom, šmejd však prerástol Liberec a rozkvitol na oveľa väčšom území nášho baskerovského kapitalizmu. Korene zostali rovnaké: kšeft. Aj pôda: slobodný trh.

Hlas z presily

Po minulé dni mal človek pocit, akoby sa ani neblížili veľkonočné sviatky, tak sa komentári venovali prezidentským voľbám a Kiskovmu víťazstvu. Ukázalo sa, že ak vo voľbách išli vlastne všetci proti jednému, tak v prípade komentárov to bolo úplne jednoznačné.

Aj preto ma zaujal názor nedavového a netuctového komentátora Eduarda Chmelára. Vidí hlbšie, ďalej a cez kulisy. Citujem z jeho myšlienok: „Rodí sa nový kult osobnosti so starostlivo vretušovaným príbehom, ktorému všetci uverili, v ktorom sa strácajú desiatistice anonymných darcov (dávajúcich neraz zo svojej vlastnej podstaty, nie z nadbytku), a vystupuje do popredia len jediná postava človeka, ktorému sú zrazu ľudia ochotní uveriť a odpustiť úplne všetko – aj to, že naďalej podniká a chce podnikat' s nebankovkami v Česku, čo pobúrilo len zahraničných novinárov. Preto nás Andrej Kiska nemôže sklamať – pretože sme od neho nič nečakali. Nech urobí čokoľvek, bude úspešný. Môže byť dokonca populárny. Raz za mesiac za veľkej mediálnej pozornosti odovzdá niekomu svoj plat. Navštívi nejaké nemocnice a sociálne zariadenia. Pohladí choré deti..., povie niečo dojímavé. Ale podstatu slovenskej politiky, jej finančných tokov a pravidiel nezmení – lebo ju zmeniť nechce... Sľúbil nám, že tu bude pre ľudí, a tí vnímať s nami sa už čoskoro dovŕia, pre ktorých.“

(jč)

Pred dvadsiatimi rokmi odišiel na posledný výstup Belo Kapolka Život prežil s nebesami na dosah

Ján ČOMAJ – Foto: archiv M. K.

Kapolkov syn Martin, dnes už sám v rokoch, sa ako chlapec často prepletá v otcovej literárnej tvorbe – nájdete ho so psom Bakom v knihe Mesiac nad Prostredným hrotom, v poviedkach, aj v televíznom seriáli Chlapec a pes – tam dokonca ako hlavnú postavu. Martin s otcom lyžoval, liezol, nosil na chaty, chatárčil a zdedil po ňom aj schopnosť vyjadriť sa tak, že to čitateľa zaujme. Keď došlo k tej tragédii, poslal nám do redakcie spomienku – akoby list už nežijúcemu otcovi. Vyberiem z nej pár viet...

Raz večer u nás zazvonil telefón. Volal si mi.

– Ahoj, Martin. Máš na prázdniny nejaký plán?

– Ahoj, oci. Ešte nie. O čo ide?

– Začíname s prestavbou chaty. Príď na brigádu.

– Pravdupovediac, veľmi sa mi nechce.

– Len príď. Spevnieš. Nebudeš ľutovať.

O týždeň sme vyrazili do kráľovstva kamzíkov a svišťov. Privítalo nás stavenisko. Napili sme sa čaju, najedli, pozreli stavbu, dali do práce a ani sme sa nenaždali, bol večer. Ja som si ustáť ľahol, ty si si sadol nad papiere a dlho do noci pracoval. Po raňajkách som sa ťa pýtal, čo budeme robiť. Lámať kameň, povedal si. Prines vrtačku. Priznal som sa, že ju nemôžem zdvihnúť, že je ťažká. Budeš musieť cvičiť, kamarát, povedal si a šiel si po ňu. Ja som nosil vedro s klinmi a veľké kladivo. Celý deň sme vrtali, rozbíjali okolitú žulu na kusy, ktoré sme nosili k chate. Večer si sa ma pri stole spýtal, prečo nejem, veď musím byť hladný. A ja som sa ti priznal, že nevládzem v rukách udržať príbor. Na druhý deň si ma dal teda k miešačke. Ako som do nej nahadzoval, sledoval som ťa. Celý deň si behal s tou vrtačkou, načínal balvany, mlátil kladivom do železných klinov... Ako si mohol vydržať toľkú drinu? A v noci si ešte sadnúť nad papiere...? Dni bežali a práca sa mi začala páčiť. Mal si pravdu, otec. Až neskôr som pochopil tvoje slová: „Tu každú chvíľu zo seba musíš vydávať všetko a nesmie ti prísť zaťažko nijaká práca. Pamätaj si, čo robíš vysoko v horách, pod všetko sa podpisuješ.“

Bol si tvrdší ako ti najtvrdší. Pomaly sa rozvidnieva a ja ešte vždy vyzerám z okna nášho bytu do Malej Studenej doliny, a kde práve máš, kadiaľ kráčal a kde pracoval môj otec.

■ BELOVA MLADOSŤ

Tragika mu bola kdesi vpísaná. Narodil sa medzi Inoveckým a Trbečským pohorím v dedine Hostie a vyrastal s tromi staršími sestrami v šťastnej rodinke. Mal tri roky, keď sa mu otec, mladý učiteľ, divadelný ochotník, ovocinár, včelár, organista v kostole, duša dediny, zabil na motorke. Domček, v ktorom žili, mala obec pre organistu – a hoci Belova mamička prevzala po manželovi vedenie miestnej školy, nový organista ich z domu vytlačil.

Náhradný bytík bol pre mamu a štyri deti malý, navyše pani Kapolková sa nedokázala zmieriť so smrťou manžela, tak prišla na pomoc babka – mala v Podolínci veľký

tar, sestra Terka, Ivan Sulík, Blanka Poliaková, synovia Martin a Peter...

Jeho básnická iskra sa prejavovala aj vo vzťahu k výtvarnému umeniu, neraz dal za obrázok, ktorý ho oslovil, aj posledný groš. Raz si prenajal priestory vo veľkej drevenej vile Flóra a pripravil tam výstavu podľa svojho gusta. Bol spisovateľ, dokonca získal cenu Ivana Krasku. Bol publicista, ktorý máločo a málokedy núkal do novín, zato slušné redakcie si uňho radi objednávali. Najviac však bol chatár. To bol jeho život. Tam robil do úmoru. Téryho chatu roky zveľaďoval, ešte aj rok pred dôchodkom, akoby tam mal chatáriť naveky. Nevedel inak.

■ PÁN NOSIČ

Po maturite ho prijali na Vojenskú technickú akadémiu v Brne. Nemal problémy so skúškami. Aj tak tam nevydržal. Netušil, že je tam horší dril, ako slúžiť prezenčnú službu v nejakom útvare. A to pre mládenca, ktorý už lozil v Tatrách, lyžoval, miloval prírodu a voľnosť, bolo čosi ukruté. Zutekal z toho sveta – a povedal si, kým nastúpi do inej školy, zarobí si ako nosič. Nadrel sa ako mulica. Nosil na Téryho chatu. Potom na Rysy. Na najvyššie položenú chatu, kam viedol najdlhší chodník. Tam sa stal pred vyše päťdesiatimi rokmi aj prvý raz chatárom a na školu razom zabudol. Odtiaľ prešiel na Zbojnícku chatu do Veľkej Studenej doliny. A potom roky chatárčil na Téryne – tam, kde ako dvadsaťročný začínal ako nosič.

Michal Legútky, jeden z najstarších tatranských chatárov, si na to spomína: „V rokoch 1954 – 1963 pracovali na Téryho chate ako nosiči Jano Kic, Valerián Karoušek, Bohuš Nejedlo, Belo Kapolka, Maťo Janek a ešte pár ďalších. Nikdy to nebola ľahká práca a v tom čase nebola ani spravodlivo zaplatená. Zárobky profesionálnych nosičov však začali prevyšovať zárobok riaditeľa, a tak dochádzalo k stálemu znižovaniu taríf za vnesený kilogram. To malo za následok nedostatok dobrých nosičov a ničenie ich zdravia zvyšovaním hmotnosti nákladu. Keď Belo Kapolka nastúpil za chatára na Térynku, bol služobne najstarší chatár v Tatrách. Do toho osudného dňa bol chatárom vyše tridsaťpäť rokov!“

■ SLOVÁ MANŽELKY VIOLY

Hovorieval, že nosič je kráľovské zamestnanie. Vynáška

v zime, v čerstvom snehu vie potrápiť, lenže v dobrom počasí je to krásne zamestnanie. Mohol sa zhovárať sám so sebou. Obzerať sa dokola, ak mal problém, mohol si ho premyslieť. Chodieval rýchlo, ak išli dvaja, diskutoval, rozhadzoval rukami. Ľudia, ktorí ho nepoznali, mohli byť z neho poriadne vyjašení...!

V Belovom živote akoby nejestvovalo detstvo. Hovorieval o ňom veľmi málo. A rovnako nikdy neexistovala staroba. S počuďovaním sa spýtoval, prečo sa ľudia zhovárajú o dôchodku, veď je to strašne ďaleko... Až keď si na lyžiach natrhol šľachu, uvedomil si, že čas predsa len ubieha a aj on sa blíži k penzii... Našťastie do toho prišla Detská lyžiarska škola na Hrebienku. Učil deti lyžovať. Zistil, že je to príjemná a užitočná práca. Robil ju s ľahkosťou. Dieťa je veľmi bystrý pozorovateľ a dá sa s ním nadviazať dôverný kontakt. Belo si uvedomil, akoby tam tieto slovenské deti dávajú podnetov na uvažovanie. Vtedy prijal vidinu, že v šesťdesiatke možno skončí robotu v chate... do šesťdesiatky mu chýbal rok a on už sa pripravoval na novú úlohu.

■ ČIERNY DEŇ

Osemnásť apríl 1994. Dvadsať rokov a voľačo k tomu. Podvečer sa v Smokovci stretol so svojim najobľúbenejším diskutérom z nočných polemik, s horským vodcom a dlhoročným záchranárom Paľom Rajtarom. Ten ho pozval do Grandu na kávu a kus reči. Belo odmietol. Išiel práve z posilňovne, dobre by mu padlo sadnúť si, ale chcel ešte do tmy vyviezť tovar, čo mal v aute, do skladu na Hrebienku, aby ho od rána mohli nosiči vynášať hore.

Len neďávno ho kamaráti upozorňovali, že by si mal dávať pozor, keď ide z chaty dolu – aj s tržbou. Všetelijakí ľudia sa tu dnes mocú. A Belo priateľom ukázal, že má za opaskom devinu, riadne povolenú, bez toho by už dnes nemohol byť na chate sám...

Vyviezol tovar na Hrebienok, za chatou, ktorá bola v prestavbe, mal malý sklad. Vyložil ťažké škatule a šiel späť do auta. Ako si sadol, zbraň sa nejakou vzpričila. Chcel ju asi posunúť, zrejme vtedy ju nevedojak odistil. A keď si sadol, vystrelila. Do tepny v slabínach.

Pribehol strážnik zo stavby. Preložil Bela na vedľajšie sedadlo a kričal: tlač si to, tlač! Nevedel zaradiť na Belovej lade spiatočku. Mordoval sa s tým hodnú chvíľu, potom sa hnal autom dolu serpentinami na polikliniku... Kým ta došli, Belo vykvrácal.

Zostali po ňom už len krásne knižky Kanadské smrek, Střecha, Chodníky bez značiek, Sivá hmla kryje sýteho sysľa, Mesiac nad Prostredným hrotom, úvahy, eseje, dvaja synovia, milujúca žena a chodník, ktorý pomenovali jeho menom.

Ludovo-umelecká čistota gemerských remesiel

Deň slovenskej kultúry v Tisovci

Ingrid ŠULKOVÁ – Foto: autorka

Študenti a pedagógovia Evanjelického bilingválneho gymnázia v Tisovci v pondelok 14. apríla 2014 privítali vo svojich priestoroch lektorov a zručných majstrov remeselníkov, ktorí v rámci výchovnovzdelávacieho procesu bližšie priblížili slovenské ľudové tradície, remeslá a ľudovú slovesnosť, jej stopy a vplyv na umelú literatúru.

Deti na matičnom podujatí v Rimavskej Sobote.

Cieľom tohto podujatia bolo vyvolať u študentov zvýšený záujem o svoju históriu, významných dejateľov, tradície a kultúrne dedičstvo vôbec so zreteľom na upevňovanie národnej spolupatričnosti. Matičné podujatie pod pracovným názvom Deň slovenskej kultúry a ľudových tradícií zorganizoval Dom Matice slovenskej v Rimavskej Sobote v spolupráci s pedagogičkou a učiteľkou slovenského jazyka a literatúry v Evanjelickom bilingválnom gymnázium v Tisovci Žanetou Ovčiarikovou a s Miestnym

odborom Matice slovenskej v Tisovci v zastúpení jej predsedníčkou pani Veronikou Vlčekovou.

V úvode podujatia riaditeľka gymnázia Helena Pašiaková bližšie ozrejmila úlohu Matice slovenskej v našej kultúre všetkým študentom a privítala hostí – prednostu Okresného úradu v Rimavskej Sobote Pavla Struhára, členku predsedníctva MS a riaditeľku Domu MS v Rožňave Zlaticu Halkovú, člena dozorného výboru MS Martina Gallíka, člena výboru MS Mateja Ladu a v neposlednom rade dlhoroč-

nú matičniarku srdcom a dušou pani Máriu Halkovú z Rožňavy, ktorá sa študentom venovala aj v tvorivých dielňach.

Pani učiteľka Ovčiariková pripravila témy prednášok pre študentov maturitných ročníkov, ktorých sa pozvaní lektori odborne vynikajúco zhostili. Medzi pozvanými lektormi a prednášajúcimi bol prvý podpredseda MS Jozef Šimonovič, ktorý prednášal na tému Ľudová slovesnosť a slovenský realizmus, ďalej odborný pracovník Literárneho ústavu MS Milan Gonda s témou Úloha ľudovej slovesnosti v súčasnej literatúre. Pedagogička z Centra voľného času Relax v Rimavskej Sobote, folkloristka a etnologička Jaroslava Lajgútová bližšie študentom priblížila Zvyky a tradície nášho regiónu spolu s názornými ukázkami krojov, ktoré nám požičala Požičovňa krojov a kostýmov MS z Martina. Vedúca Turisticko-informačného centra v Rimavskej Sobote, moderátorka, recitátorka a organizátorka literárneho života v meste Rimavská Sobota pani Milana Jutková študentov preniesla do detstva veľmi zaujímavou témou Rozprávka a povesť v súčasnej slovenskej literatúre. Na prednáškach sa vystriedalo viacero skupín študentov, takže celé predpoludnie mali prednášajúci čo robiť.

Cieľom druhej časti programu bolo študentom priblížiť tradičné gemerské remeslá s dôrazom na zachovanie ich ľudovomelekej čistoty s praktickými ukázkami v tvorivých dielňach – výroba a zdobenie veľkonočných medovníkov s Evou Manicovou, výroby zo šúpolia a slamy s Evou Dolinajovou, paličkovanie s Karolínou Kriškovou, výroba veľkonočných kraslíc rôznou technikou s Annou Svoreňovou, Katarínou Hrománikovou a s pani Hrončekovou. Jaroslav Zvara spolu so svojimi pomocníkmi – s Viktóriou Dovalovou, Paulou Vrbinskou, Nikoletou Paľovou, Jánom Belányim a Pavlom Vančíkom – tkali na krosnách, pletli tkaničky a košíky. Pri krosnách im úspešne asistovala aj majsterka tohto remesla Mária Halková z Rožňavy a Martin Gallík z Nižnej Slanej.

O drevorezbe, výrobe bačovského riadu a výrobe pišťaliiek, fujár a gájd rozprávali a názorne ju študentom aj predviedli ľudoví majstri Milan Stieranka a Milan Katreniak.

Keďže toto podujatie sa uskutočnilo pred veľkonočnými sviatkami, Miestny odbor MS v Tisovci pod umeleckou taktovkou Ľubky Sabovej prispel vystúpením Detského folklórneho súboru Čičiček z Tisovca, ktorého základnou ideou je úsilie o zachovanie tradičného ľudového prejavu v jeho tanečno-hudobných podobách.

Ostáva nám len dúfať, že študenti si naozaj z tohto dňa niečo zapamätali, vzali za svoje, pretože by sme boli veľmi radi, keby sa podujatia takéhoto typu stali v Evanjelickom bilingválnom gymnázium v Tisovci tradíciou. Najbližšie by sme sa chceli venovať tradičnému vianočnému zvykosloviu pred najkrajšími sviatkami, ktorými sú vianočné sviatky.

Súťaž mladých hudobníkov ZEMPLÍN TOP

Hudobná súťaž nabera na sile

Kamila CHILOVÁ

Už piaty ročník súťažnej prehliadky populárnych hudobných skupín pôsobiacich na základných umeleckých školách (ZUŠ) pod názvom ZEMPLÍN POP sa uskutočnil 8. apríla vo veľkej sále Mestského kultúrneho strediska (MsKS) v Michalovciach. Usporiadateľom bola takisto ako aj v uplynulých rokoch ZUŠ na Štefánikovej ulici v Michalovciach v spolupráci s mestom Michalovce, Domom Matice slovenskej (D MS) a MsKS v Michalovciach. Záštiť nad ňou už druhý rok mal primátor Michaloviec Viliam Záhorčák.

Cieľom súťaže je prezentácia kapiel, ich konfrontácia a zapojenie práce pedagógov ZUŠ v populárnej hudbe, aj nadviazanie nových kontaktov a priateľstiev.

ZEMPLÍN POP má dve kategórie – do 15 rokov (A) a od 15 do 20 rokov (B). Nie je však určená študentom konzervatórií. Súťaž hodnotí odborná porota, ocenenia dostávajú prvé tri skupiny, no ceny

sa udeľujú aj najlepším inštrumentalistom (bicie, gitara... spev, klavír... atď.). Víťazi (1. miesta) majú príležitosť nahráť jednu skladbu v profesionálnom nahrávacom štúdiu a každá účastnícka škola dostáva DVD videozáznam zo súťaže zadarmo.

Mediálnymi partnermi súťaže sú Televízia Mistrál Michalovce a dvojtyždenník Michalovečan,

čo znamená, že tak súťaž, ako i jej účastníci sa aj takýmto spôsobom majú možnosť dostať do povedomia širšej verejnosti. Pripomeňme si aspoň pár faktov z jej päťročnej histórie. Súťaž Zemplín POP vznikla v roku 2009. Jej zakladateľmi sú bratia Peter a Attila Baloghovci.

Pre nultý a prvý ročník stačila koncertná sála ZUŠ na Štefánikovej ulici. Pôvodne regionálna pre-

hliadka, na ktorej sa zúčastnili kapely z blízkeho okolia, si však získavala čoraz väčšiu popularitu, a tak si „vynútila“ presun do väčších priestorov. Po kapelách zo Sečoviec, z Veľkých Kapušian, Valalík a Michaloviec sa postupne pridávali aj kapely z Prešovského kraja (Bardejov, Giraltovece) a v roku 2012 dokonca aj z Novák, vlani i z Banskej Bystrice. Tým, že naši žiaci mali možnosť zúčastniť sa na celoslovenských súťažiach v Kremnici, Novákoch a Revúcej, nadviazali nové kontakty a do Michaloviec pozvali aj kapely z týchto miest.

V tomto roku si na ZEMPLÍN POP prišlo zasúťažiť celkovo trinásť kapiel. Reprezentovali svoje školy a mestá – Giraltovece, Kremnicu, Michalovce, Nováky, Sečoviec, Trnavu, Valaliky, Veľké Kapušany.

Spisovateľ Miroslav Bielik uviedol v Košiciach novú knihu

Kaleidoskopis - záplava právd o dnešku

František MRVA – Foto: archív

V Slovenskom technickom múzeu v Košiciach sa v minulých dňoch uskutočnila prezentácia knihy predsedu Spolku slovenských spisovateľov Miroslava Bielika nazvaná Kaleidoskopis – záplava. Na jej predstavení sa zúčastnilo množstvo osobností z celého Slovenska, ktorých privítal generálny riaditeľ STM Eugen Labanič.

V slávnostnej atmosfére uvedenia tejto výnimočnej knihy, ktorá vyšla vo Vydavateľstve MS, vystúpil aj exprezident SR Rudolf Schuster. Autorovi nejde o nijaké duchaplné pointy kaleidoskopických labyrintov, ale o programované tvorivé úsilie, ako ho naznačuje portál knihy s imperatívom Pisár, piš! (ktorý by sme si mohli doplniť výzvou čítať, čítaj!), a epilógické (veľavravné) Mnohorečenie. Vďaka synchronizačnému talentu M. Bielika čitateľ dostáva možnosť nazrieť do priepastných

trhlín krízového vývinu našej prítomnosti, uvedomí si jej diverzie, vôbec zástoj literatúry na formovaní sebavedomia, usporadúvania chaotickej tváre reality a kultúrnej krízy, bez ktorého dnešná záplavnosť prejavov chutí ako riedky čajik.

V knihe Kaleidoskopis – v jej románovej novele Sme malí páni – autor rozvíja príbeh, ktorý sa odohráva v Košiciach na Hlavnej ulici medzi Dómom sv. Alžbety a Štátnym divadlom v Košiciach. Aj preto bolo predstavenie tejto knihy práve v metropole východu viac ako iba povinným gestom. Slávnostnú atmosféru tejto prezentácie oživil Orchester ľudových nástrojov z Konzervatória na Exnárovej ulici v Košiciach pod vedením jeho riaditeľa Mgr. Róberta Galovicsa, ktorý si svojím vystúpením vyslúžil od natešeného auditória obrovský potlesk.

SLOVÁCI ZA HRANICAMI

Pod týmto názvom sa 25. apríla uskutočnil v konferenčnej sále hotela VIZIT v Užhorode tradičný, v poradí už 17. ročník oblastnej súťažnej prehliadky v prednese slovenskej rozprávky a poézie. Organizuje ho Matica slovenská (MS) v Zakarpatskej Ukrajine v spolupráci s Departementom školstva, vedy, mládeže a športu Zakarpatskej oblastnej štátnej administratívy.

Čaro rozprávky v Užhorode

Vo vstupnej časti konferenčnej sály víťala účastníkov súťaže aj hostí výstava detských ručných prác a ďalšej detskej tvorivosti. Na slávnostnom otvorení účastníkov súťaže pozdravila vedúca pracovníčka Departementu školstva a vedy, mládeže a športu Oblastnej štátnej administratívy (OŠA) Andriana Lukačová, vedúci Odboru pre národnostné menšiny a náboženstvá OŠA Anatolij Salaj a iní vzácní hostia. Podujatie oficiálne otvoril predseda MS v Zakarpatskej Ukrajine Jozef Hajniš. Všetkých privítal a súťažiacim zaželal pekný výkon aj pekné zážitky.

Do súťaže sa tohto roku prihlásilo tridsaťšesť žiakov z rôznych škôl zakarpatskej oblasti, na ktorých sa vyučuje slovenčina (Užhorod, Veľké Berezne, Perečín, Turia Remety, Storožnica, Seredné, Rodnikova Huta, Fridešova). Podujatie moderoval Janko Pochanič, učiteľ vyslaný zo Slovenska. Po slávnostnom úvode nastala chvíľa, keď sa všetci prítomní v konferenčnej sále – priatelia slovenskej poézie a prózy – ponorili do magického sveta plného dobroty, ľudskosti a úprimosti, do sveta umeleckého slova.

Súťažilo sa v troch vekových kategóriách: 1. kategória (žiaci 1. – 4. ročníka), II. kategória (žiaci 5. – 8. ročníka), III. kategória (žiaci 9. – 11. ročníka). Päťčlená odborná porota mala veľa práce, aby vybrala tých najlepších. Nakoniec rozhodla takto:

I. kategória:

1. Pavlína Štulrajterová (VVŠ č. 4, Užhorod)
2. Katerína Pakaničová (VVŠ č. 4, Užhorod)
3. Sofia Kostyková (VVŠ Storožnica)

II. kategória:

1. Milan Hudak (ZŠ Klenovec, Mukačevský okres)
2. Sofia Jacenková (VVŠ č. 4, Užhorod) a Daniela Slivková (VVŠ Storožnica.)

III. kategória:

1. Julia Vyšniaková (Gymnázium Perečín)
2. Marianna Krajnikovcová (Gymnázium Veľké Berezne)
3. Zlatica Hopková (ZŠ Vyznica, Mukačevský okres).

Všetci víťazi dostali od organizátorov súťaže diplomy a pamätné darčeky, v každej kategórii však boli ocenení aj ďalší žiaci diplomom „za pekný výkon“ a darčekom od MS v Zakarpatskej Ukrajine. Na záver sa Jozef Hajniš poďakoval všetkým účastníkom, ktorí svojimi výkonmi vytvorili ozajstné Čaro rozprávky. Po vyhodnotení súťaže ich čakal ešte slávnostný obed v reštaurácii hotela VIZIT.

